XIX. ročník, 24. jún 2009, č. 13

Dvojtýždenník o nových knihách

cena 0,35 €

KNIŽNÁ REVUE

www.litcentrum.sk

„Vynikla predovšetkým ako špičková umelecká prekladateľka. V mladosti písala aj básne a poviedky a asi by z nej bola dobrá spisovateľka či poetka, ale prekladateľstvo ju napĺňalo a tešilo. Na jej prekladoch sa podpísala radosť z tvorivej práce, preto boli také obľúbené a čítané.“

Storočnicu Zory Jesenskej si pripomíname v rozhovore s literárnou vedkyňou Evou Maliti-Fraňovou na strane 9.

Z OBSAHU

03 Cena Jána Hollého za umelecký preklad za rok 2008
04 Ľudmila ULICKÁ: Daniel Stein, tlmočník
05 Dušan ŠIMKO: Gubbio
Otvorené cesty. Antológia poézie
Vladimíra KOMOROVSKÁ: Papendeklová idylka
Miroslav SANIGA: Z mojej vtáčej záhrady
08 Joel Thomas HYNES: Z blata do kaluže
Daniel KATZ: Zákony Anttiho Keplera
09 Najpredávanejšie knihy v USA
10 Bibiana pre všetky deti
12 Rozhovor s básnikom a prozaikom Mariánom GRUPAČOM

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

KNÍHKUPECTVO GALANTA
OC TESCO, DREVENÁ 762/2
924 01 GALANTA

Slovenské:

1. A. Coddington: Mal to byť pekný život – Evitapress
2. B. Filan : Dole vodou – Ikar
3. T. Keleová-Vasilková: Srdce v tme – Ikar

Zahraničné:

1. D. Brown: Anjeli a démoni – Vydavateľstvo Slovart
2. P. Coelho: Víťaz je sám – Ikar
3. J. Moro: Indická princezná – Ikar

KNÍHKUPECTVO ĽUBICA
ZÁMOCKÁ 1, 901 01 MALACKY
TEL.: 034/772 6734

Slovenské:

1. A. Coddington: Mal to byť pekný život – Evitapress
2. G. Kaiserová – K. Lešková: Gina. Pravdivý príbeh veštkyne – Ikar
3. K. Horáková: Detoxikácia organizmu – Euromedia

Zahraničné:

1. S. Meyerová: Hostiteľ – Tatran
2. J. Moro: Indická princezná – Ikar
3. T. Hague Zóna 22 – Ikar

KNÍHKUPECTVO LB-STORY MALÝ PRINC
HVIEZDOSLAVOVA 41, 953 00 ZLATE MORAVCE
TEL.: 037/6422095

Slovenské:

1. A. Coddington: Mal to byť pekný život – Evitapress
2. B. Filan : Dole vodou – Ikar
3. T. Keleová-Vasilková: Srdce v tme – Ikar

Zahraničné:

1. M. Connelly: Rozsudok ulice – Vydavateľstvo Slovart
2. S. Meyerová: Zatmenie – Tatran
3. J. Daever: Rozbité zrkadlo – Ikar

NOVÝ PREDSEDA ZVK SR

Predsedníctvo Združenia vydavateľov a kníhkupcov Slovenskej republiky v zložení Daniel Kollár, Boris Gregor, Valéria Malíková, Martin Čičilla, Michal Horecký, Jaroslav Jankovič a Alexius Aust na svojom zasadnutí dňa 4. júna 2009 zvolilo

za prezidenta Združenia vydavateľov a kníhkupcov SR
MICHALA HORECKÉHO
Knižné centrum, s r. o.
Predmestská 51, 010 01 Žilina
tel.: 041/7232610, fax: 041/7234106
mob.: 0903 507 475
e-mail: kniznecentrum@gmail.com

za viceprezidenta Združenia vydavateľov a kníhkupcov SR:

RNDr. DANIELA KOLLÁRA, CSc.
Vydavateľstvo DAJAMA
Ľubľanská 2, 831 02 Bratislava
tel.: 02/44631702, mob.: 0918 320 115
e-mail: dkollar@dajama.sk

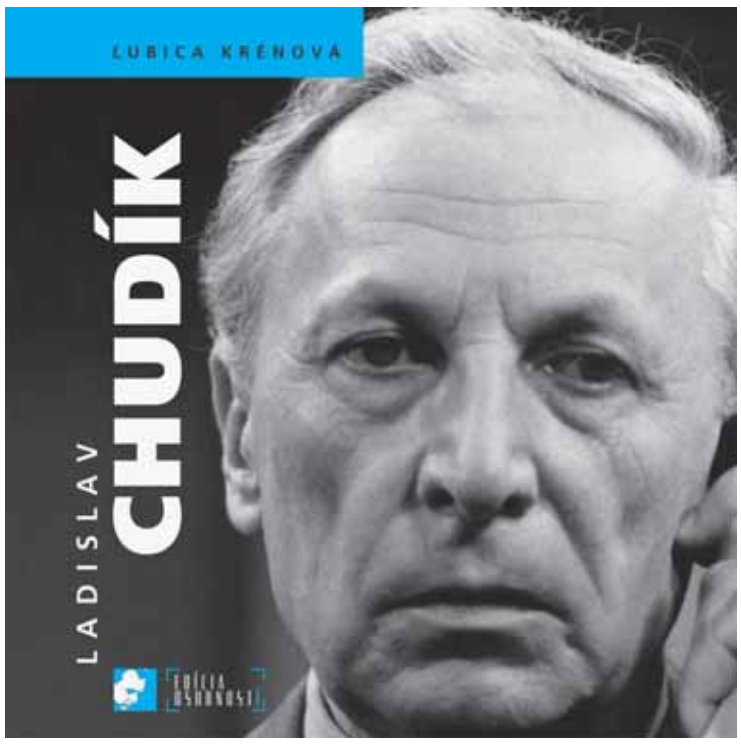

Snažil som sa žiť tak, aby súčet na konci nebol pasívny – vo vzťahu k ľuďom, spoločnosti, nie k sebe.

Vážení vydavatelia, kníhkupci, knihovníci a čitatelia!

Dovoľte, aby som vás pozdravil pri príležitosti môjho nástupu do čela Združenia vydavateľov a kníhkupcov Slovenskej republiky. Ubezpečujem vás, že vynaložím maximálne úsilie v spolupráci s viceprezidentom ZVK SR, RNDr. Danielom Kollárom, CSc. a ostatnými členmi predsedníctva na skvalitnenie činnosti združenia v záujme čoraz dynamickejšieho a kvalitnejšieho vydávania a rozširovania literatúry na Slovensku.
Chcem pri tejto príležitosti úprimne poďakovať dlhoročnému prezidentovi ZVK SR Alexiusovi Austovi za citlivé a vrcholne profesionálne vedenie združenia. Od roku 1995 vzorne a zodpovedne riadil ZVK SR, reprezentoval členov zväzu, ale aj všetkých ostatných vydavateľov a kníhkupcov doma i v zahraničí. Výrazom našej najvyššej úcty k jeho práci je rozhodnutie pléna ZVK SR o tom, že pán Alexius Aust zostáva doživotným čestným predsedom ZVK SR.
Vydávanie, distribúcia a predaj kníh sa dostávajú v súčasnom období v kontexte celosvetovej hospodárskej krízy do veľmi ťažkého postavenia. Je nevyhnutné veriť, že múdrymi opatreniami dosiahneme spoločnými silami to, aby náš knižný trh utrpel čo najmenšiu ujmu a čo najnižšie straty. Vyspelosť členov ZVK SR utvára všetky predpoklady na to, že po skončení krízového obdobia nastúpi v knižnej kultúre veľmi rýchly rozvoj na všeobecný prospech Slovenska a Slovákov.

Michal Horecký
prezident ZVK SR

Ľubica Krénová

Ladislav Chudík

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart a Divadelný ústav 2009

Vydavateľstvo Slovart a Divadelný ústav vydali objemnú knihu Ľubice Krénovej s názvom ***Ladislav Chudík***. Život a dielo tohto herca ponúka množstvo iných názvov – obrazných, poetických i vecných. Autorka sa rozhodla pre meno. Pretože samo osebe hovorí veľa a naozaj nepotrebuje ďalšie epitetá. Samo je epiteton ornans slovenského umenia.

V slovenskej teatrologickej spisbe nemáme veľa monografií o významných tvorcoch. Svedčí to o všeličom. Napríklad o tom, ako si vážime velikánov našej scény i o záujme či nezáujme vydavateľov (trochu ako výčitka pôsobí fakt, že mnoho z nich napísali českí autori a vydali české vydavateľstvá). Kooperácia Slovartu a Divadelného ústavu má okrem ekonomických aspektov aj symbolický význam. Krénovej kniha (má 432 strán) totiž nie je čistou literatúrou faktu, ba ani čistou teatrológiou. Je vydarenou kombináciou oboch. Autorka kvalifikovane, často sa opierajúc o teatrologické pramene (pridajme konštatovanie, že v dobrom a uvážlivom výbere) približuje čitateľovi umelecké úspechy i umelecké rozpaky hercovej tvorby v divadle, filme, televízii i rozhlase. Na druhej strane predstavuje aj Chudíkovu ľudskú cestu, jeho strasti i slasti súkromného života. Ten u väčšiny dobrých hercov úzko súvisí s ich tvorbou, prinajmenšom ju ovplyvňuje. Nie je to nijaký bulvár vŕtajúci sa v pikantnostiach privátu, vynášajúci senzácie a dobrodružné odhalenia. Krénovej rozprávanie je vecné, úprimné, odhaľujúce aj to, čo je schované za leskom slávy a úspechov, zápas o seba v umení, o prekonávaní privátnych hendikepov a trápení, ktoré umelec musel prekonávať. Prezentuje teda nielen výsledky tvorby, ale aj cestu k nim, hercovo myslenie o umení i myslenie občana, ktorého údelom sa stalo herecké umenie. Využíva na to hercove denníky, ktorým venoval dlhé roky svoje pocity, postrehy, radosti i žiale. Kniha je pohľadom zvonku na L. Chudíka i pohľadom do jeho vnútra. Ba viac, je to pohľad aj na jeho kolegov, priateľov i nepriateľov, na súbor SND, kde Chudík pôsobil od roku 1944, na prostredie českého divadla, filmu i televízie, v ktorom sa herec etabloval viac ako výrazne, kde získal vari väčšie uznanie ako na rodnom Slovensku. Povedal by som, že väčším prorokom bol v českom umeleckom prostredí ako doma. Doma pôsobili i závisti i nepochopenia (veď ako umelec „vytŕčal“ podobne ako jeho učiteľ Ján Jamnický), ale aj politické zákazy a obmedzenia práce.

Rozprávanie Ľubice Krénovej (rozprávanie hovorí aj o čitateľnosti, o čitateľskom zážitku) nie je iba apoteóza umelca. Je to plastický obraz človeka, herca, občana, faktograficky nasýtený, ktorý nič podstatné neskrýva a nezamlčuje. Ani bolesti, ani krivdy, ani radosti a pocity užitočnosti. Zreteľne sa tu formuluje Chudíkov principiálny a inšpiratívny zástoj vo formovaní moderného slovenského divadla, ktoré aj jeho príkladom odstupovalo od živelného a emóciami nabitého stvárňovania hereckých partov. Bol to on, ktorý s významnými režisérmi a kolegami vnášal do javiskovej tvorby intelekt, rácio a pracovnú morálku. Bol to on, ktorý aj s hercami o niekoľko generácií mladšími profiloval nové podoby scénického umenia, ale aj herectva filmového a televízneho.

Autorka nezvolila chronologickú metódu. Upäla sa skôr na tematické okruhy, v ktorých postupne pripomína hercovo detstvo a štúdiá, jeho ranú tvorbu, prácu v rozdielnych etapách divadla, filmu, televízie a rozhlasu, pričom vidí veci v súvislostiach tradície i prítomnosti, súkromia i účinkovania na verejnosti.

Ľubica Krénová (autorke nedávno vyšla kniha o Milanovi Kňažkovi) pri písaní chudíkovskej monografie zvládla obrovské množstvo materiálu, hierarchizovala ho, takže jej publikácia je síce predovšetkým o L. Chudíkovi, ale zároveň je aj svedectvom o časoch, pomeroch v našom dramatickom umení, o pohyboch a stave našej society – nielen tej umeleckej.

Knihu dopĺňajú desiatky fotografií, nevyhnutné kalendárium Chudíkovho života, súpisy divadelných, filmových, televíznych postáv, ocenení i recitátorských vystúpení. Navyše je táto publikácia aj pekná, autorom grafického dizajnu je Stanislav Stankóci.

Vladimír Štefko

ISSN 1210 - 1982, ISSN 1336 - 247X

ZRKADLÍME

„Na policiach sa mi za sedemnásť rokov existencie vydavateľstva zhromaždili nepredané knihy za sedemstotisíc korún. Aj keď robím, čo môžem, kníh neubúda. Akurát, že iní nerobia, čo môžu alebo čo by mali. Napríklad knižnice. Neobjednávajú, nekupujú, akoby ani neboli. Poézia sa boja, najmä tej slovenskej. Nezazlievam im to. Viem, že dobrá poézia zabíja. Zabíja ľahostajnosť a otupenosť, tak sa jej radšej treba vyvarovať.“

Peter Milčák, SME 12. júna 2009

KDE BOLO

- **Kníhkupectvo Ex Libris v Bratislave** – Prezentácia knihy ***Ústav s iným poslaním***. Truhlica slovenského humoru – 29. mája
- **Kostol klarisiek v Bratislave** – prezentácia knihy ***Slovensko – ilustrovaná encyklopédia pamiatok*** **– 2. júna**
- **Hotel Senátor v Prešove – prezentácia knihy** Jula ONDREJA ***Dúhový labyrint*** – 3. júna.
- **Kaviareň NEXT APACHE, Panenská 28, Bratislava –** Literárne kino s Edmundom HLATKÝM – 11. júna
- **Dom kultúry-Kramáre v Bratislave** – prezentácia knihy Juraja SARVAŠA ***Spoza kulís*** 2 – 11. júna
- **Kinosála VŠMU v Bratislave** – prezentácia knihy ***Znaky, obrazy a stíny slov*** autorov Petra MICHALOVIČA a Vlastimila ZUSKU – 11. júna
- **Letná čitáreň U červeného raka v Bratislave** – literárny podvečer Jany BEŇOVEJ a Uršule KOWALYK – 17. júna
- **Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne** – vyhlásenie výsledkov 6. ročníka regionálnej súťaže školských časopisov ZŠ Oravy – 17. júna
- **Kaviareň NEXT APACHE v Bratislave –** Literárne kino s Jánom BUZÁSSYM – 18. júna
- **Mestská knižnica v Piešťanoch** – beseda s Gabrielou FUTOVOU a Romanom BRATOM o knihe Zmätené dvojičky zo slepej uličky – 19. júna
- **Hotel Sandor Pavillon v Piešťanoch** – stretnutie s Kamilou Kay STRELKA KANKOVOU – 23. júna

KDE BUDE

- **Mestská knižnica v Piešťanoch** – stretnutie so spisovateľom Petrom KRIŠTÚFKOM a jeho novou knihou ***Mimo času*** – 24. júna o 10.00
- **Kaviareň NEXT APACHE, Panenská 28, Bratislava** – autorské čítanie Pavla „Hiraxa“ BARIČÁKA – 24. júna o 17.00
- **A4-nultý priestor, Námestie SNP 12 v Bratislave** – prezentácia románového debutu Laca KERATU ***Zlý herec*** – 24. júna o 19.00
- **Kaviareň NEXT APACHE v Bratislave –** Literárne kino s Marekom VADASOM a Emanom ERDÉLYIM– 25. júna o 20.00
- **Kníhkupectvo Panta rhei v bratislavskom Poluse – čítačka** Pavla „Hiraxa“ BARIČÁKA – 25. júna o 17.00
- **Kostol sv. Tomáša – apoštola Partizánske – Šípok** – celodenné čítanie Biblie – Listov sv. Pavla apoštola – 27. júna od 8.00
- **Kysucká knižnica v Čadci** – 3. Svätojánska noc – 27. júna o 18.00
- **Letný amfiteáter v Bardejove** – literárno–hudobné podujatie Randezvous pod hradbami – 4. júla o 18.00
- **Festival Pohoda** – prezentácia knihy Vlada JANČEKA ***Habrajdika*** – 17. júla o 17.00

Básnik a prekladateľ Ján Štrasser si Cenu Jána Hollého za preklad umeleckej prózy za rok 2008 nemohol prevziať osobne, lebo mal natrhnutý sval. Prevzal ju za neho vydavateľ Albert Marenčin (vľavo), ktorý sa tešil aj z čestných uznaní za preklad ďalších dvoch titulov z jeho vydavateľstva. Cenu Jána Hollého za preklad poézie si prevzal Milan Richter. **Foto Peter Procházka**

Hviezdoslav v interpretáciách

Literárne informačné centrum, Klub nezávislých spisovateľov a Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave usporiadali 9. júna na FFUK v Bratislave vedeckú konferenciu Hviezdoslav v interpretáciách pri príležitosti 160. výročia narodenia básnika Pavla Országha Hviezdoslava. S referátmi vystúpili Ladislav Šimon, Monika Kekeliaková, Anna Valcerová, Ján Zambor, Andrea Rubaninská, Ján Gbúr, Barbara Suchoň-Chmiel – Rafal Majerek, Radoslav Passia, Marián Andričík, Ján Buzássy, Jozef Čertík, Ján Gavura, Dana Kršáková a Daniel Hevier. Popoludní sa uskutočnila tlačová konferencia. Ján Zambor okrem iného konštatoval, že vedecká konferencia bola zameraná na literárnovedné predstavenie významných lyrických básní Pavla Országha Hviezdoslava v samostatných interpretáciách. Interpreti sa sústredili na priblíženie tých autorových básní, ktoré majú univerzálnu platnosť a prihovárajú sa aj dnešnému príjemcovi. Išlo im o vecnú fundovanú reflexiu na úrovni súčasnej literárnej vedy a súčasného myslenia. Do diskusií o básnikovi sa usilovali prispieť serióznym poznávaním jeho lyrického diela. Ján Zambor ďalej uviedol, že *„konkrétna podoba programu konferencie vznikla na základe návrhov jednotlivých prihlásených. Výber básní v podstate pokryl hodnotovo najdôležitejšie polohy Hviezdoslavovej lyriky. Možno z neho usúdiť, že účastníci vidia aktuálne hodnoty Hviezdoslavovej tvorby najmä v jeho lyrike kozmickej či metafyzickej, žalmickej, rodinnej, prírodnej, existenciálnej a v lyrike neohrozene nastoľujúcej problematiku vzťahu básnika k meštiackej spoločnosti. Najväčšiu interpretačnú pozornosť vzbudili básne z autorovej knihy z neskorého obdobia Stesky. O aktívnu účasť na konferencii prejavili záujem znalci poézie rozličných generácií, medzi ktorými nechýbajú básnici.“*

Zborník príspevkov z konferencie vydá LIC v septembri.

-dp-

Patafyzika v múzeu

Trnava sa v podvečer 4. júna stala baštou patafyziky, čo spôsobilo slávnostné otvorenie výstavy výtvarnej tvorby Život a dielo patafyzika v miestnom Západoslovenskom múzeu (potrvá do 15. októbra). Hlavným aktérom bol dnes najväčší slovenský patafyzik Pero Le Kvet, ktorý pri tejto príležitosti uviedol medzi čitateľov svoju štvrtú knihu ***Mäsožravé kreslo*** (Artis Omnis). V príhovore pripomenul, že k tomuto dátumu sa viaže vážne jubileum, totiž Pero Le Kvet sa narodil pred dvadsiatimi rokmi. Výstavu predstavila kurátorka Miroslava Kuracinová Valová, knihu autorových mikropoviedok a reprodukcií koláží z výstavy vydavateľka Andrea Harmanová. Ukážky z nej striedali hudobné vystúpenia bluesovej formácie Bonzo and the Resonators. Netreba azda zdôrazňovať, že takmer hodinový program pri takomto zložení ubiehal podľa patafyzického času strašne rýchlo a úsmevne. Vyvrcholením bol krst knihy spojený s dosť surovým rituálom: pred očami početného publika manželka odstrihla Perovi Le Kvetovi bradu. Tá dopadla na knihu a odtiaľ ju Pero Le Kvet odfúkol do vesmíru...

Upozorňujem, že vierohodnosť informácií v tejto správe plne zodpovedá patafyzickým kritériám.

-rm-

Výsledky súťaže o najlepšiu poviedku

umiestnenú do sveta románu Štefana Konkola Pohrobok.

1. miesto500 €: Diana Ďurinová: Návrat
2. miesto100 €: Soňa Lantajová: Lipa
3. miesto 50 €: Dana Mačudová – Furkrrigov príbeh

Víťazkám tejto dámskej jazdy úprimne gratulujeme.

Veselo o Prvej smrti v rodine

Takmer smútočným prejavom s primerane nasadeným výrazom v tvárach uvítali hostí literárnej kaviarne Ex libris v Bratislave vo štvrtok popoludní 4. júna Peter KRIŠTÚFEK a Jozef Dado NAGY. Ľahkoverní by už-už uverili, že si pomýlili podujatie, keby na vlastné oči nevideli mladú autorku Ivanu DOBRAKOVOVÚ a kôpku jej knižných debutov – ***Prvá smrť v rodine***. Práve titul knižky poviedok, ktorá nedávno vyšla vo Vydavateľstve PT Alberta Marenčina, inšpiroval moderátorov popoludnia, známych recesistov, aby jej slávnostnú prezentáciu začali smútočným tónom. V takomto duchu sa niesli aj ich otázky autorke, víťazke literárnej súťaže Poviedka 2008, ktorá na prezentáciu prišla z Turína, kde žije so svojím talianskym manželom a pracuje ako prekladateľka. Na otázku, ako reagoval manžel, keď mu oznámila, že drží v rukách svoju prvú knižku, jej do telefónu povedal: „Molto bene!“ O poviedkovej tvorbe Ivany DOBRAKOVOVEJ porozprával Pavol RANKOV, ani jeho prejavu nechýbala výrazná dávka recesie. Ukážku z novej knižky, poviedku z obdobia, keď začínala písať, prečítala sama autorka. Súčasťou jej tvorby sú aj preklady z francúzštiny ***Vymazaný muž*** od Françoisa Soulagea a ***Ruský román*** od Emmanuela Carrèra (Vyd. PT A. Marenčina). **-báb-**

Šiesta kniha Štefana Lubyho

Fascinácia Nobelom je šiestou knihou dlhoročného manažéra slovenskej vedy, donedávna i predsedu SAV, Štefana LUBYHO. Venuje sa problematike súčasnej vedy, jej postaveniu v spoločnosti dnes i perspektívam v budúcnosti, ako aj viacerým porovnaniam s európskymi či svetovými podmienkami rozvoja vedy. Upozorňuje aj na témy z oblasti vedy a vzdelávania, ktoré akosi nik nechce počuť.

V Malom kongresovom centre Vedy v Bratislave ju 8. júna za účasti podpredsedu vlády Dušana Čaplovača, vedúceho Kancelárie prezidenta SR Milana Čiča i ďalších popredných činiteľov, bývalých i súčasných funkcionárov SAV a zástupcov vedeckej obce predstavil Rudolf Chmel. Okrem iného knihu ocenil, ako *„impulz k diskurzu o postavení a zmysle vedy a vzdelávania. Aj keď rozčeriť stojaté vody uvažovania o vzdelaní a vede v našej vedomostnej spoločnosti je takmer nemožné.“*

Na cestu za čitateľom vypravil ***Fascináciu Nobelom*** podpredseda vlády Dušan Čaplovič, ktorý ju symbolicky – v súlade s názvom knihy – posypal pušným prachom.

-lč-

Stretnutie mimo času

V utorok 9. júna v bratislavskom Divadle a.ha pokrstili najnovšiu knihu Petra KRIŠTÚFKA ***Mimo času***. Stalo sa tak za početnej prítomnosti rodiny, priateľov, známych a priaznivcov autorovej tvorby. Atmosféra tak podľa slov Kornela FÖLDVÁRIHO svojou uvoľnenosťou pripomínala rodinné stretnutie.

Moderátor Dado Nagy začal krátkou charakteristikou autorovej tvorby a v rozhovore s ním sa zameral na autobiografickosť jeho postáv – prevažne podivínov. V tomto smere zašiel dokonca ešte ďalej a vyspovedal aj priateľku Petra Krištúfka z jeho zlozvykov. Kornel Földvári v svojom príhovore krstného otca zdôraznil zdanlivo reálne, v skutočnosti absurdné príbehy, ktoré sú preňho zdrojom humoru a vyhlásil Krištúfka ak už nie priamo za humoristu, tak za vtipného mystifikátora určite. Hudobné, žánrovo neočakávané, spestrenie programu zabezpečil Marián Jaslovský a Bene. Poviedky z novej knihy *Mantra* a *Ruka* prečítal herec Boris Farkaš.

Finále uvedenia knihy sa trochu zadrhlo kvôli drastickosti úkonu. Podľa autora má krst totiž vystihovať ducha knihy, a preto sa rozhodol posypať ho pieskom z presýpacích hodín. No a ten piesok bolo treba z hodín nejako vybrať. Na záver nasledovala už tradičná dražba drobných predmetov z majetku autora. Tentoraz padla voľba na čerstvo pokrstenú knihu a mini ceruzku použitú na posledné korektúry. **-it-**

Literárne kino s Edmundom Hlatkým

Vo štvrtok 11. júna v bratislavskej literárnej kaviarni Next Apache čítal slovenský prozaik Edmund HLATKÝ úryvok z pripravovanej novely ***Nekróza***. Na podujatí sa okrem autora aktívne zúčastnili aj vydavateľ jeho zatiaľ ostatnej knihy ***Abraka dabraka*** (2008) Koloman Kertész Bagala a mladý, talentovaný výtvarník Juraj Puchovský. Trojica hlavných aktérov pri tejto príležitosti verejne podpísala „zmluvu o zmluve“ na vydanie Hlatkého novely v Bagalovom vydavateľstve a s ilustráciami Puchovského. Kniha by sa mala podľa vydavateľa objaviť na trhu už budúci rok.

Marek Kopča

Banbyčitariáda 2009

Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici začala roku 2007 projekt na podporu čítania Banbyčitariáda. Prezentácia rôznych foriem knižničnej činnosti pod širým nebom zaujala, a tak sa 27. mája konal 3. ročník.

Stánky priamo na Námestí SNP ponúkali informácie o banskobystrických knižniciach, knižnú burzu (výťažok šiel na charitu), zasadala tu redakčná rada detského knižničného časopisu Džúsik, poskytli priestor na čítanie babičkám z klubu dôchodcov a i. Na pódiu sa striedal program za programom, po živom literárnom kvíze nasledovala interpretácia z tvorby pre deti, pásmo dramatického krúžku, besedy s osobnosťami striedali hudobné produkcie. V kresle pre hosťa sa predstavili herečka Emília Vášáryová a spisovateľ Jozef Banáš. Pod názvom Čítajme všetci – čítajme spolu bol zasa ukrytý blok verejného čítania. Básnika Mikuláša Kováča, ktorého meno knižnica nesie (18. mája by sa dožil 75 rokov), pripomenulo literárne pásmo o jeho živote a diele.

Jana Borguľová

Nevyužité myšlienky

Som za rodovú vyváženosť – ani kraviny, ani voloviny

Tomáš Janovic: „Neber to osobne!“, Albert Marenčin Vydavateľstvo PT 2009

Cena Jána HOLLÉHO 2008

Cena Jána Hollého 2008 za preklad umeleckej prózy

Ján ŠTRASSER za preklad diela Vasilij Aksionov ***Moskva-kva-kva*** (Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT)

Cena Jána Hollého 2008 za preklad poézie

Milan RICHTER za preklad diela Chalíl Džibrán: ***Prorok a umenie pokoja*** (SPN – Mladé letá)

Prémie za knižnú tvorbu za rok 2008

Milan ŽITNÝ za preklad diela Franz Kafka: ***Listy Milene*** (Kalligram)
Ján ZAMBOR, Valerij KUPKA, Miroslav VÁLEK a Ivana KUPKOVÁ za preklad diela Gennadij Ajgi: ***Obdarená zima*** (F.R.&G.)
Beata PANÁKOVÁ za preklad diela Dai Sijie: ***V noci, keď nevyšiel mesiac*** (Vydavateľstvo Slovart)
Gabriela MAGOVÁ za preklad diela György Dragomán: ***Biely kráľ*** (Kalligram)
Eva PALKOVIČOVÁ za preklad diela Juan Ignacio Siles del Valle: ***Posledné dni Che Guevaru*** (Ikar)
Alojz KENÍŽ za preklad diela Richard Bachman (Stephen King): ***Drobec*** (Ikar)

Čestné uznania LF za preklad diela

Ivana DOBRAKOVOVÁ za preklad diela Emmanuel Carrère: ***Ruský román*** (Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT)
Anna DOLEŽALOVÁ in memoriam za preklad diela: ***Li Šun-ta stavia dom*** (Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT)

Vasilij Aksionov: Moskva–kva–kva

Bratislava, A. Marenčin – Vydavateľstvo PT 2008. Preklad Ján Štrasser

V románe ***Moskva–kva-kva*** v preklade Jána Štrassera si autor na pôdoryse historickej a politickej reality vytvoril priestor, v ktorom žije hlavná hrdinka Glika Novotkannaja a v nej sa snúbi predstava o dokonalom sovietskom dievčati, oddanom stalinským ideálom. Spočiatku má príliš vyhranené až naivné názory na lásku, no po čase podľahne bohémskemu šarmu básnika Kirilla Smeľčakova, ktorému v noci telefonuje Stalin a popíja s ním brandy. Vo vzťahu s ním sa mení na femme fatale a komplikuje život mladému študentovi Jurkovi Donderonovi. S ním do deja vchádza rozprávač Tak Takovič Takovskij, postupne rozpletajúci svoju identitu. Štvrtým obdivovateľom študentky, športovkyne – olympioničky a komsomolky Gliky je Žorž Mokkinakki, špión a letec. Jeho odvahe podľahne Glika úplne. Básnik Smeľčakov a letec Mokkinakki stoja v opozícii nielen v láske, ale aj vo vzťahu k Stalinovi, pretože Žorž pripravuje proti nemu sprisahanie a Kirill je jeho obľúbenec. Túto pavučinu vzťahov sprevádzajú fantazmagórie dovedené do neuveriteľných až groteskných absurdít. Takmer všetky postavy predstavujú zašlú a „nafúknutú“ veľkosť sovietskeho Ruska. Túto bublinu sa snaží spľasnúť Tak Takovič, ktorého rodičia boli väznení v gulagu. Pokúša sa Glike otvoriť oči, no až do konca zostáva presvedčená stalinistka.

Dej románu je rozkošatený na vyše tristo stranách. Posledná kapitola *Po štyridsiatich dvoch rokoch* vysvetľuje ďalšie osudy postáv. Niektoré skončili v zabudnutí, niektoré sa stali živými pamätníkmi prežitej doby. Glikina pamiatka zostáva v mysliach ľudí. Tak Takovič sa vracia po rokoch už do kapitalistickej Moskvy, vysvetľuje a spomína...

Vasilij Aksionov je bravúrny prozaik. Patrí k literárnemu disentu a v súvislosti s knihou ***Moskva-kva-kva*** je dôležité spomenúť, že jeho rodičia boli obeťami stalinizmu. V románe sa tento motív objavuje v popredí, od neho sa odvíjajú ďalšie osudy, životné postoje a názory postáv, predovšetkým mladých ľudí. Celý dej temperamentne podáva ironický rozprávač. V románe sa prelievajú rôzne motívy a počas čítania sa v nich začne strácať aj pozorný čitateľ, hoci dej románu plynie lineárne. Najprenikavejšou je paródia na socialistický realizmus, ktorú Aksionov okorenil prvkami fantasy. Prehnane vypointované postavy predstavujú nových hrdinov a už počas života tvoria legendu. Historické reálie sú skutočné, je možné ich chápať ako odkaz na sovietske dejiny ochutené absolútnymi výmyslami. Román je svojím humorom a intelektuálnou úrovňou literárnou udalosťou.

Lucia Blažeková

Juan Ignacio Siles del Valle: Posledné dni Che Guevaru

Bratislava, Ikar 2008. Preklad Eva Palkovičová

Kniha ***Posledné dni Che Guevaru*** z pera bolívijského autora Juana Ignacia Siles del Valle výstižne a literárne zaujímavo vykresľuje posledné dni známeho marxistického revolucionára argentínskeho pôvodu Che Guevaru v bolívijských pralesoch roku 1967.

Univerzitný profesor Siles, odborník na partizánske vojny v Južnej Amerike a krátke obdobie aj bolívijský minister zahraničných vecí, si zvolil netradičnú formu prerozprávania Che Guevarovho gerilového ťaženia, denníkové zápisky. Vychádzal pritom z dôkladnej analýzy Che Guevarovho denníka, ale aj z dosiaľ neuverejnených dokumentov, spomienok účastníkov tejto výpravy, dedinčanov, ktorí prišli s povstalcami do kontaktu, hlásení vojakov či z vyšetrovacích spisov.

Podtitul knihy *Veď to bol taký veľký sen* je akousi tajničkou, na ktorú sa autor vo svojej knihe pokúša dať odpoveď. Guevarovo bolívijské dobrodružstvo bolo len akýmsi nenaplneným snom, ktorý brzdil nehostinný prales, nedostatočné materiálne vybavenie vojakov, neochota dedinčanov masovo sa pridať a podporovať povstalcov, rozbroje medzi veliteľmi a pod. To sú len niektoré momenty, ktoré Siles skvelo a pútavo vykresľuje pri Guevarovom napĺňaní revolučného ideálu.

Ernesto „Che“ Guevara (1928 – 1967), známy revolucionár, idol časti mládeže, bojoval od samého začiatku po boku Fidela Castra. Po víťazstve kubánskej revolúcie sa pokúsil o dobrodružný export marxistickej revolúcie do Belgického Konga, kde však neuspel. To ho nijako neodradilo a po krátkej prestávke na Kube, kde sa spolu s Fidelom venoval svojej obľúbenej kratochvíli, golfu, sa vybral do bolívijských pralesov.

Siles sa usiluje veľmi citlivo zaujať postoj nestranného dokumentaristu, nevelebí Guevaru, morálne ho nehodnotí, akékoľvek súdy prenecháva len na čitateľa. Nevyhýba sa však psychologickému vykresleniu tejto rozporuplnej supernovy pohnutých latinskoamerických dejín 20. storočia. Konfrontuje však komunistické ideály s deprimujúcou situáciou ich nositeľov. Tvárou v tvár bojov postupne blednú, revolučný zápal vyprcháva a Guevarovi spolubojovníci ich často ochotne vymieňajú za holé prežitie. Kniha sa nesústreďuje výlučne na Che Guevaru a jeho postoj k dedinčanom, spolubojovníkom, svojim veliteľom a na samotné prebíjanie sa bolívijským pralesom, ale aj na výpovede ľudí z jeho okolia, na ich názory, postoje, rozbroje, slabosti, zradu a pod.

Celkovo možno zhrnúť, že Silesovi sa podarilo mimoriadne plasticky a literárne pútavo zachytiť veľký sen veľkého revolucionára v jeho posledných chvíľach bez toho, aby ho akokoľvek glorifikoval. Prvoradým cieľom bolo navodiť čo najautentickejšiu atmosféru prostredníctvom čo najzaujímavejšieho rozprávania a je len na čitateľovi, ktorý z týchto dvoch cieľov si vyberie a ocení. Podľa mňa sa Silesovi do veľkej miery podarilo naplniť obe ambície.

Úroveň prekladu je vysoká, čo koniec koncov potvrdila svojím výrokom aj odborná porota, ktorá prisúdila prekladateľke Eve Palkovičovej prémiu Ceny Jána Hollého za umelecký preklad. K jej pozitívnemu hodnoteniu sa pripájam i ja.

Richard Cedzo

KNIHA ROKA 2009
Stav k 9. júnu

Počet hlasov

KNIHA ROKA

1. I. Bukovský: Teraz to zíde? – AKV – Ambulancia klinickej výživy	9
2. M. Rúfus: Ako stopy v snehu – Slovenský spisovateľ	6
3. R. Schuster: Farby Islandu – Press Print	5
3. T. Keleová-Vasilková: Srdce v tme – Ikar	5
4. T. Lucká: Alkoholičky – Ikar	4

DEBUT ROKA

1. V. Štefanič: Kráľovná z Tammiru – Don Bosco	4
2. I. Dobrakovová: Prvá smrť v rodine – Marenčin PT	3
3. G. Weissová: Diagnóza F 50 – Evitapress	2
4. I. Kučerová: Loviť alebo nebyť – Motýľ	1

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. Ikar	6
2. Slovenský spisovateľ	5
2. Aspekt	5
3. Vydavateľstvo Slovart	3
3. AKV – Ambulancia klinickej výživy	3

ANKETOVÝ LÍSTOK - KNIHA ROKA 2009 **KNIŽNÁ REVUE**

1. Na **knihu roka** navrhujem:

.....
(autor, názov, vydavateľstvo)

2. Za **debut roka** navrhujem:

.....
(autor, názov, vydavateľstvo)

3. Za **vydavateľstvo roka** navrhujem:

.....

Meno a adresa odosielateľa: .....

.....
(podpis)

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA 2009 posielajte na anketových lístkoch, **NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH.**
Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám, ktoré vyšli v roku 2009. Uzávierka ankety je 15. marca 2010.

BIBLIOGLOSÁR

Robert Crais
POSLEDNÝ DETEKTÍV
Bratislava,
Slovenský spisovateľ 2009
Preklad Alexandra Ruppeldtová

Román s premyslenou zápletkou sleduje príbeh súkromného detektíva Elvisa Colea, ktorý v dome nad kaňonom neďaleko Los Angeles opatruje desaťročného Bena, syna svojej priateľky Lucy. Chlapec zrazu spred domu zmizne bez stopy. Elvisovi sa ho nepodarilo nájsť, ale ozval sa mu únosca. Poznal kód jeho prieskumnej jednotky vo Vietname a oznámil mu, že je to pomsta za to, čo kedysi urobil. Ani polícia nezistila nič, a tak sa do pátrania zapojil aj bývalý manžel Lucy – Benov otec. Dej knihy sa točí okolo Benovho únosu, Elvisových spomienok, bezvýsledného pátrania a snahy detektívky Starkeyovej. Napriek problémom sa Elvisovi podarí pospájať takmer neviditeľné nitky pavučiny a zložitý prípad únosu vyriešiť. Ukázalo sa, že v únose má prsty niekto veľmi blízky... Detektívne pátranie sa prelína s minulosťou súkromného detektíva aj únoscov, čím sa stáva kniha napínavejšou.

Gabriela Lubelcová
KRIMINALITA AKO SPOLOČENSKÝ FENOMÉN
Bratislava, Veda 2009

Hoci písanie o kriminalite nebýva príjemné, závažnosť jej dôsledkov na spoločnosť jednostaj upriamuje na ňu pozornosť. Nová monografia, ktorá je vlastne úvodom do sociologicky orientovanej kriminológie, je výsledkom dlhodobého záujmu autorky o problematiku kriminality a jej sociálnej podmienenosti. Obsahuje základné argumentácie kriminologických prác i vlastného výskumu na Slovensku. Venuje sa spôsobom zisťovania a merania kriminality, charakteristike jej stavu, štruktúry a trendov so zameraním na niektoré vybrané oblasti. Zoznamuje aj s medzinárodnými trendmi v kriminalite a neobchádza ani kriminalitu žien, detí a mládeže.

Patrick Delaforce
SPIS HITLER
Bratislava, Ikar 2008
Preklad Richard Cedzo

Britský historik pripravil nevšedný a sarkastický pohľad na Hitlera od jeho detstva až po samovraždu v bunkri pod budovou Ríšskeho kancelárstva. Kniha má formu „policajnej správy“ o sledovanej osobe, čím sa jej podarilo výstižne vykresliť obraz hlavnej postavy, zmapovať prostredie, v ktorom sa pohybovala, s kým sa stýkala, aké mala návyky, postoje, čo formovalo jej názory a ovplyvňovalo myslenie aj konanie. Nechýba ani náčrt vzťahu k ženám, rodine, milenkám, priateľom, nepriateľom, osobitne k Židom, ale aj k jedlu, športu, umeniu, móde či autám. Autor využil mnohé poznámky, opisy, hodnotenia, postrehy vodcu, ktoré našiel u jeho súpútnikov a zároveň poukázal na viaceré príhody či témy, ktoré nejeden biograf považoval za nepodstatné. Takto autor plasticky vykreslil profil jedného z najväčších diktátorov sveta.

-lč-

Vychádza

Ľudmila Ulická: Daniel Stein, tlmočník

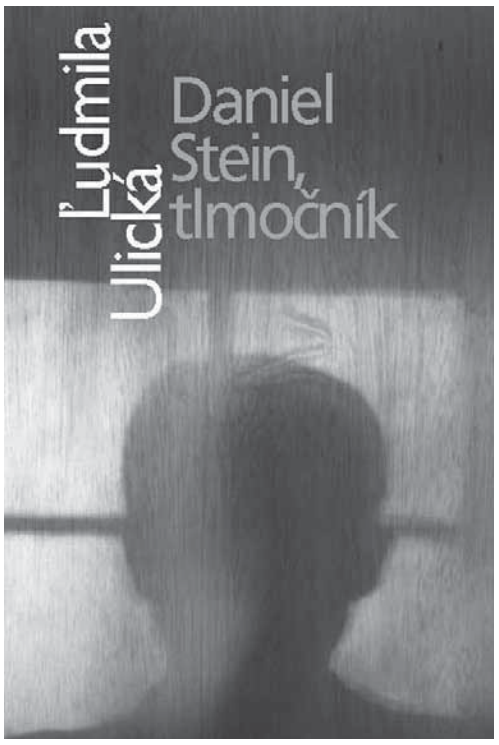

Ruská spisovateľka Ľudmila Ulická sa slovenskému čitateľovi predstavila prózami v knihe *Sonička* (VSSS 1999), *Veselý pohreb* (Vydavateľstvo Slovart 2006) a *Medea a jej deti* (Kalligram 2007). *Daniel Stein, tlmočník* je román v listoch, zápisoch a denníkoch o Danielovi, ktorý sa narodil v Poľsku a počas druhej svetovej vojny prežil čas vraždenia Židov, o putovaní ducha v šere sveta, o tom, ako každý hľadá a nadchádza svetlo okolo seba a v sebe. O karmelitánovi Danielovi, človeku, ktorý do posledného dňa svojho života bol človekom milosrdnosti.

Boston december 1985
Ewa Manukianová

Ustavične ma mrazí. Ešte aj v lete na pláži, keď na mňa praží slnko. Mrazí ma akiste preto, že som sa narodila v zime a v lese a prvé mesiace som prežila v rukáve odpáranom z maminho kožucha. Ja som vlastne nemala prežiť, preto ak niekto dostal život do daru, tak ja. Len neviem, či mi bol ten dar treba.

Pamäť niektorých ľudí siaha do útleho detstva. Moja funguje od dvoch rokov, od čias, keď som bola v katolíckom sirotinci. Vždy som pokladala za veľmi dôležité vedieť, čo sa dialo so mnou a s mojimi rodičmi celé tie roky, o ktorých si nič nepamätám. Voľačo som sa dozvedela od staršieho brata Witeka. V tých rokoch však bol veľmi malý a jeho spomienky, ktoré som po ňom zdedila, nevytvárajú obrazy. V nemocnici zapísal polovicu školského zošita – vyrozprával mi všetko, čo si pamätal. Vtedy sme nevedeli, že matka žije. Brat mal šestnásť, keď dostal otravu krvi a umrel ešte predtým, ako sa matka vrátila z tábora.

V mojich dokladoch sa ako moje rodisko uvádza mesto Emsk. V skutočnosti je to miesto môjho počatia. Z emského geta moja matka utiekla v auguste 1942 v šiestom mesiaci tehotenstva. Bol s ňou šesťročný brat Witek. Narodila som sa asi sto kilometrov od Emska v hlbokých lesoch, v tajnej osade Židov, ktorí utiekli z geta a skrývali sa tam až do oslobodenia Bieloruska v auguste 1944. Bol to partizánsky oddiel, hoci v skutočnosti to nebol nijaký oddiel, ale asi tristo Židov, usilujúcich sa prežiť v kraji, ktorý okupovali Nemci. Mám pocit, že muži so zbraňami ani veľmi nebojovali s Nemcami, skôr chránili to do zeme zaryté mestečko, kde boli ženy starci a niekoľko detí, čo prežili.

Môj otec, ako mi po mnohých rokoch rozprávala matka, ostal v gete a tam zahynul – pár dní po úteku všetkých obyvateľov geta ho zastrelili. Matka mi povedala, že môj otec odmietol opustiť geto, lebo si myslel, že útek len rozhnevá Nemcov a urýchli konečné zúčtovanie. A vtedy moja tehotná matka vzala Witeka a šla. Z osemsto obyvateľov geta sa rozhodlo utiecť len tristo.

Do geta nahnali obyvateľov Emska a Židov z okolitých dedín. Moja matka nebola miestna, no neocitla sa v tom kraji náhodou, poslali ju sem z Ľvova ako spojku. Bola to zarytá komunistka. Witeka porodila v ľvovskej väznici v tridsiatom šiestom, mala ho so straníckym súdruhom, ale mňa mala s iným mužom, s ktorým sa zoznámila v gete. V živote som nestretla ženu s takou nechuťou k materstvu, ako bola moja matka. Podľa mňa aj brat, aj ja sme sa narodili len preto, že neboli ochranné prostriedky a nešlo urobiť potrat. Ako dieťa som matku nenávidela, potom som celé roky nad ňou odcudzene žasla a dodnes s ňou vlastne nemôžem komunikovať. Našťastie sa stýkame veľmi zriedka.

Zakaždým, keď sa jej spýtam na niečo z minulosti, naježí sa a začne vrieskať. V jej očiach som navždy ostala apolitickou meštiačkou. Áno, som taká. Porodila som však dieťa a jedno viem presne: keď príde dieťa, život ženy sa tomu podriadi. Viac či menej. Len ona bola výnimkou. Je to stranícka fanatička.

Pred mesiacom som sa zoznámila s Ester Hantmanovou, pôvabnou priesvitnou starou paňou, veľmi bledou, s modrastými šedinami. Je to priateľka Karin, pracovali spolu v akejsi dobročinnej organizácii. Karin mi o nej dávno rozprávala, ale mňa to vôbec nezaujímalo. Krátko pred Vianocami Karin oslavovala päťdesiatku a ja som si Ester ihneď všimla. Niečím sa vydeľovala z masy známych i neznámych ľudí. Ten večierok bol oveľa srdečnejší, než je to u Američanov zvykom – bolo tam totiž veľa Poliakov, niekoľko Rusov a zopár Juhoslovanov.

Po rusky a po poľsky hovorím rovnako dobre, ale v angličtine mám poľský prízvuk a Ester si to všimla počas našej voľnej, nezáväznej konverzácie.

„Ste z Poľska?“ spýtala sa.

Táto otázka mi vždy trochu spôsobuje problémy. Ťažko sa mi odpovedá – hádam len namiesto stručnej odpovede nezačnem zoširoka vykladať, že moja matka sa narodila vo Varšave, ale ja som sa narodila v Bielorusku a neviem, kto bol môj otec, detstvo som prežila v Rusku, do Poľska som sa dostala až v päťdesiatom štvrtom, potom som opäť odišla študovať do Ruska, odtiaľ som sa presťahovala do NDR a potom už do Ameriky...

Ale tentoraz som ktovie prečo povedala to, čo nikdy nehovorím:

„Narodila som sa v Emsku. V Čiernej húšťave.“

Stará pani ticho zhíkla:

„Kedy si sa narodila?“

„V štyridsiatom druhom.“ Nikdy netajím svoj vek, lebo viem, že vyzerám mlado, nikto mi neháda štyridsaťtri.

Objala ma ľahučkými rukami a jej modrý účes sa starecky roztriasol:

„Božemôj, božemôj! Tak ty si prežila! Tá bláznivá ťa porodila v zemľanke, môj muž viedol pôrod.... A potom, už sa presne nepamätám, vzala deti a niekam odišla. Všetci ju prehovárali, aby ostala, no ona nikoho nepočúvala. Všetci boli presvedčení, že vás chytia na ceste alebo v prvej dedine... Chvalabohu, prežila si!“

Vybehli sme do predsiene. Jednoducho sme sa nemohli od seba odtrhnúť. Schmatli sme z vešiaka svoje oblečenie. Bolo to komické, ale mali sme rovnaké kožuchy – hrubé, líščie, na Ameriku až nepatričné. Neskôr vysvitlo, že aj Ester je zimomravá...

Šli sme k nej – býva v centre Bostonu, v krásnej štvrti na Commonwealth Avenue, desať minút odo mňa. Kým sme sa viezli – ja za volantom, ona pri mne –, zmocnil sa ma zvláštny pocit: celý život som túžila mať niekoho staršieho, múdreho, kto by ma viedol, koho by som počúvala, s radosťou sa mu podrobovala – ale nikdy nik taký nebol. Pravdaže, v sirotinci vládla prísna disciplína, ale to bolo niečo celkom iné. V živote som bola vždy ja tá staršia – dospelí neboli ani moja matka, ani moji manželia, ani priatelia. Táto stará pani však mala v sebe niečo také, že už vopred sa mi žiadalo súhlasiť so všetkým, čo povie...

Vošli sme do jej domu. Rozsvietila – v predsieni boli police s knihami a tiahli sa až dozadu do bytu. Všimla si môj pohľad.

„To je knižnica môjho nebohého manžela. Čítal v piatich jazykoch. A je tu veľa kníh o umení. Musím nájsť dobrých ľudí, ktorým to zanechám...“

Spomenula som si, čo mi vravela Karin. Ester je vdova, nemá deti, je pomerne bohatá, veľmi osamelá. Takmer všetci jej príbuzní zahynuli cez vojnu.

Ester mi porozprávala toto: moju matku uvidela prvý raz v emskom gete, keď tam začali zaháňať obyvateľov z okolia – predtým boli v gete len mestskí Židia. A tí sa tam usídlili vlastne dobrovoľne, lebo tesne predtým, ako sa ta presťahovali, sa v mestečku odohral strašný masaker – Židov zhromaždili na námestí medzi katolíckym kostolom a pravoslávnym chrámom a začali ich vraždiť. Pol druha tisíca ich zabili a tí, čo prežili, šli do geta.

Nebolo to klasické staré geto – jedna či niekoľko štvrtí, kde Židia žili už od stredoveku. V Emsku to bolo naopak, ľudia opustili svoje domy v meste a presťahovali sa do polozrúcaného kaštieľa, ktorý patril akémusi kniežaťu. Kaštieľ bol obohnaný ostnatým drôtom a strážený. Spočiatku dokonca nebolo celkom jasné, kto koho stráži a pred kým. Policajti boli miestni Bielorusi, Nemcom to bolo pod ich dôstojnosť. A s Bielorusmi boli vzťahy vcelku jasné – platilo sa im. Za všetko dostávali peniaze. Za peniaze priniesli ešte aj zbrane.

„Tvoja matka,“ povedala Ester, „nebola miestna. Bola pekná, ale veľmi prudká. Mala maličkého syna. Spomenula som si na jej priezvisko – Kowaczová. Áno?“

Až ma tak myklo. Nenávidím to priezvisko. Ja viem, že matka mala iné priezvisko, toto je nejaké stranícke krycie meno alebo priezvisko, zapísané do jedného z falošných dokladov, s ktorými prežila pol života. Dokonca som sa vlastne aj vydala preto, aby som sa zbavila toho mena. Všetci boli vtedy šokovaní: Židovka z Poľska sa vydáva za Nemca! Pravda, aj Erich bol komunista z NDR – inak by ho nepustili študovať do Ruska. V Rusku sme sa aj zoznámili.

Hľadela som na Ester ako dieťa na cukrík. Presne takúto ženu, jemnú a tichú, po európsky elegantnú – hodvábna blúzka, talianske topánky, no zároveň nič na obdiv, nijaký americký prostoduchý vkus – som vždy chcela za matku, za tetu, za babku. A ona mi vraví dieťa...

Bez akéhokoľvek naliehania mi porozprávala toto:

Geto malo pevnú vnútornú organizáciu, vlastnú správu, a navyše aj svoju zvláštnu autoritu, ktorou bol skvelý rabín Širman, veľmi učený a, ako sa hovorilo, naozajstný spravodlivý. Ester a jej manžel Isaak boli poľskí Židia, obaja lekári, do toho kraja sa prisťahovali niekoľko rokov pred vojnou. On bol chirurg a ona zubná lekárka. Teda nie naozajstná lekárka, skôr dentistka s kvalitným odborným vzdelaním – vyštudovala stomatologickú školu vo Frankfurte. Neboli to voľnomyšlienkari, ale obyčajní Židia, v sobotu mohli zažať sviece, ale aj vybrať sa do susedného mesta na koncert. Miestni Židia ich brali ako prišelcov, ale chodili sa k nim liečiť. Keď Nemecko obsadilo Poľsko, Isaak hneď oznámil žene, že to je koniec, treba odtiaľ vypadnúť, a to hocikam. Uvažoval dokonca o Palestíne. No kým plánovali a zvažovali, prišli Nemci a oni sa ocitli v gete...

Sedeli sme v salóne veľmi pekného bytu, zariadeného na európsky spôsob – staromódne a podľa mňa veľmi vkusne. Kultúrna úroveň domácich očividne prevyšovala moju – vždy to pocítim, pretože na to natrafím dosť zriedkavo. Bohatá domácnosť. Rytiny, nie plagáty. Nábytok nie sériový, ale zozbieraný po kúskoch a na nízkej skrinke veľké mexické keramické čudo – strom sveta či čosi podobné.

Ester sedela v hlbokom kresle, nohy po dievčensky skrčené pod sebou, modré lodičky z hadej kože na zemi. Vždy si všímam také detaily. Nie náhodou ma moja matka pokladá za meštiačku. Pri spomienke na sirotinec, detský domov ma mrazí v chrbte. Ale mojej matke strašná bieda pripadala ako normálny život. Jej možno aj v stalinských lágroch bolo dobre. Keď som sa však ja vyhrabala z biedneho života siroty, bozkávala som každú šálku, uterák, pančušku. Erich si prvý rok, čo sme žili v Berlíne, vo štvrti Prenzlauer Berg, brával prácu navyše, aby som si mohla kúpiť oblečenie, riad, jednoducho všetko... Vedel, že tým sa liečim z minulosti. Postupne ma tá vášnivá záľuba opustila. Ale napriek tomu aj tu v Amerike mám veľmi rada všelijaké výpredaje haraburdia z domácností, blšie trhy, starinárstva... Môj terajší manžel Griša sa na to pozerá zhovievavo, aj on je z Ruska, vyrastal medzi ľuďmi hladnými po všetkom... Aj môj syn Alex, ktorý sa narodil už v Amerike, rád nakupuje. Takže sme naozajstní milovníci konzumu. Ester to tuším všetko chápe.

„Podmienky v gete nám pripadali strašné, lebo dovtedy sme nič horšie nevideli. Ešte sme nevedeli o koncentrákoch, o miere toho nesmierneho vyvražďovania, ktoré sa tiahlo celou Európou.“ Keď o tom všetkom hovorila, usmievala sa a v jej tvári sa zračilo čosi zvláštne – odcudzenie, smútok a ešte čosi neuchopiteľné, zrejme múdrosť. Áno, hovorili sme po poľsky, vychutnávala som si to.

„Ako dlho ste žili v gete?“ spýtala som sa.

„Necelý rok. Od jesene štyridsiateho prvého. Opustili sme ho jedenásteho augusta v štyridsiatom druhom. A potom ešte dva roky v Čiernej húšťave, v partizánom oddiele. Žili sme v zemľankách až do oslobodenia. Bol to rodinný partizánsky tábor. Z tristo ľudí prežilo do konca sto dvadsať. Bolo tam s nami šesť detí. A v lese sa narodili ešte dve. Ty a ešte jeden chlapček, ale ten zomrel. No všetky deti, čo odišli z geta, vojnu prežili.“

„Prečo moja matka odišla z Čiernej húšťavy?“ spýtala som sa. Matkinu odpoveď som poznala, vedela som však aj to, že matka vždy klame. Nie, neklame. Jednoducho ja nemôžem uveriť tomu, čo hovorí. Preto bolo pre mňa dôležité vedieť, čo povie Ester. Tá je predsa normálna.

„Odhovárali sme ju. Dobre sa pamätám, ako jej rozhorčený Isaak povedal, že keď opustí naše útočisko, riskuje život svojich detí. Ani mu len neodpovedala. Vlastne jediný človek, s kým sa stýkala, bol elektrikár Naum Bauch.“

Tak som sa dozvedela meno svojho otca. Matka ho nikdy nevyslovila. Takže keby bola normálna, bola by som Ewa Bauchová.

„Povedzte mi o ňom niečo, prosím vás,“ poprosila som Ester.

„Nepoznala som ho dobre. Tuším bol nedoštudovaný inžinier.“

Sedela nehybne, vzpriamene, slovom, aristokratka. A bez židovskej gestikulácie.

„Isaak mi vravel, že ešte pred vojnou raz zavolal toho Baucha do nemocnice opraviť nejaký prístroj. Bauch mal v gete privilegované postavenie. Mimochodom, aj Isaak. Niektorí Židia pracovali v meste, mali povolenia. Isaak ordinoval v nemocnici. Aj Bauch pracoval v meste.

V gete tvoja matka a Naum žili spolu. V takej komôrke v ľavom krídle. Zámok bol napoly v troskách, keď nás tam zahnali, začali sme ho obnovovať. Spočiatku sme dokonca nakúpili nejaké stavebniny. Geto viedla židovská rada. Skončilo sa to strašne. Rada ustavične dávala peniaze bieloruskej polícii. Tam bol akýsi darebák, meno si nepamätám, miestny náčelník, ten sľuboval, že akcie – rozumieš mi, však? – sa nedotknú obyvateľov geta, kým mu budeme platiť. V tom čase začali vyvražďovať Židov, čo žili v okolitých dedinách. Vedeli sme o tom. Židovská rada sa istý čas vykupovala úplatkami. Ale ten darebák nemohol nič urobiť, aj keby bol chcel. Prosto z nás ťahal peniaze. Vtedy už nikto nemal peniaze. Ženy dávali snubné prstene, posledné šperky. Aj ja som dala obrúčku. Podrobnosti neviem, napokon, teraz už nemajú nijaký význam. Všelikto si myslel, že si môžeme vykúpiť život. Keď napokon padol návrh utiecť, zišlo sa čosi ako spoločné zhromaždenie a výsledkom bola roztržka – polovica bola za útek, polovica proti. Tí, čo boli proti, tvrdili, že po úteku tých, čo ostanú, budú strašne prenasledovať... vieš, vtedy už nešlo o prenasledovanie... Medzi organizátormi úteku však boli odvážni ľudia, skutoční bojovníci, chceli bojovať... Mali pomoc z mesta. Mali spojenie s partizánmi. Nevedeli sme o tom. V skutočnosti to všetko organizoval jeden Žid, mladý chlapec, volal sa Dieter. Pracoval na gestape ako tlmočník. Akosi sa mu darilo tajiť, že je Žid. Neskôr ho dostali, ale aj jemu sa podarilo utiecť. Raz, už ku koncu vojny, prišiel do nášho tábora v Čiernej húšťave. Bojoval v ruskom partizánskom oddiele a poslali ho k nám s kravou. Partizáni kúpili či skôr ukoristili kravu a poprosili jedného z našich, mäsiara, nech im narobí klobásy. Dieter prihnal kravu, naši ho spoznali, potešili sa, ktosi vytiahol samohonku. Dieter si sadol na peň a začal rozprávať o Kristovi. Naši len pozerali po sebe. V tej chvíli nemohlo nič byť hlúpejšie, ako hovoriť o Kristovi. Myslím, že mu trochu preskočilo. Predstav si, v tom čase sa dal pokrstiť, všetkým ukazoval akési ikonky. Ťažko sa dalo uveriť, že práve on zorganizoval ten útek. Niekto mi potom povedal, že po vojne sa stal kňazom...

Ale vtedy v gete sa v tú noc pred útekom ten konflikt tak vyostril, že dokonca nastala bitka. Staručký rabín Širman, už dobre vyše osemdesiatročný, všetkých utíšil. Mal rakovinu prostaty, Isaak ho operoval už v zámku. Aká tam operácia, vsunul mu katéter... Rabín sa vyštveral na stoličku a všetci stíchli. Povedal, že on ostane tu, nikam nepôjde. Kto nevládze odísť, nech tu ostane. A tí, čo majú silu utiecť, nech odídu. Isaak povedal, my odídeme a odišli sme. Aj tvoja matka so synom odišla, ale Naum ostal. Nik nevedel, že je tehotná. Len Isaak to vedel, pretože krátko predtým prišla za ním, chcela, aby jej urobil potrat, ale on odmietol – už bolo neskoro.“

Úryvok z knihy, ktorá v preklade Jána Štrassera vychádza vo Vydavateľstve Slovart

Ktorí sú dobrí a ktorí sú zlí?

Dušan Šimko: Gubbio. Kniha udavačov, Pusté Úľany, Edition Ryba 2009

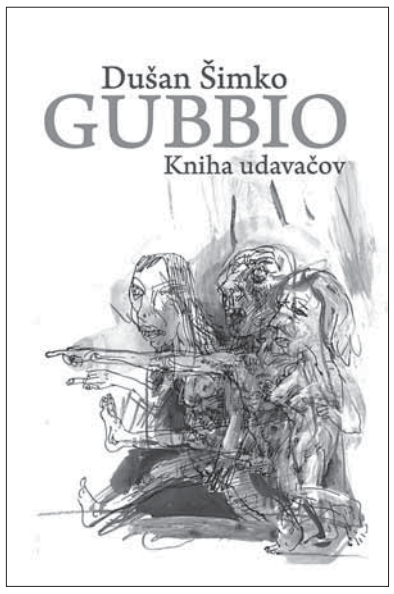

Dušan Šimko je autor dlhodobo (od emigrácie roku 1968) žijúci vo Švajčiarsku. Je doposiaľ autorom šiestich knižiek.

Šesť textov najnovšieho titulu siaha časovo od polovice devätnásteho storočia až po súčasnosť. Priestorovo sa pohybujeme v strednej Európe s náznakom presahu na Balkán. Bern, Bazilej, Košice, Nový Sad, Praha. Kaleidoskop vierovyznaní a národov v kotlíku strednej Európy. Rôznorodosť časopriestoru je vyvážená ústredným problémom: zrada. Ako podnet a katalyzátor posunov medzi pojmami zločin-vina-trest. Pútavo, nenásilne, miestami až nenápadne vyrozprávané príbehy sú dôkladne dokumentárne podložené. Autorovo „domýšľanie“ skutočnosti plynulo nadväzuje na fakty. Musíte byť naozaj dôverným znalcom problematiky, aby ste dokázali určiť, kde sa začína fikcia. Alebo možno nezačína. Pretože nekončí. Pravdou predsa môže byť i výmysel – ak je úprimný...

Šimkove príbehy rekonštruujú uzlové body viacerých historických udalostí, okolností, osôb. Národný zradca Karel Sabina, ruský anarchista Nečajev, príslušník československej ŠTB, bulharský špión-provokatér v službách nacistov, doktor-udavač Židov. Sú vyrozprávané dômyselnou kombináciou subjektívneho štýlu spovede s administratívnym štýlom dokumentov. City však zväčša ostávajú pod povrchom, len ako náznak. Šimko väčšmi ukazuje než usvedčuje. Väčšinu príbehov ponecháva s otvoreným koncom bez pointy – ako prekvapujúce okná smerom k poznaniu – azda i samého seba. Zložíme skúšku ako čitatelia i ľudia? Napriek ľahko plynúcemu toku rozprávania je Gubbio veľmi ťažkou lektúrou. Poskytuje totiž omnoho viac otázok než odpovedí. Zdanlivá jednoduchosť vie byť rafinovaná; ale pozor, všetky hry v knižke myslí autor vážne. Tak či onak, rozprávačské masky ruského agenta Pravdina či Karla Sabinu sú až zhubne presvedčivé. Nepredstaviteľne vábivo presviedčajú o svojej pravde. Logicky argumentujú; nenáhlivo, pokojne, nevtieravo do nás rozprávaním sejú svoje idey. Autor nás ponecháva bez silnejších oporných bodov vo vratkej neistote: bol zločincom vrah/terorista Nečajev alebo Pravdin, ktorý vymohol jeho vydanie zo Švajčiarska? A Sabina? Zradca národa, neuznaný spisovateľ, syn šľachtica, autor libreta, hochštapler, erotoman? Kedy (kto) klame a kedy hovorí pravdu? Problémy nie sú jednoznačne riešiteľné. Šimko nám zámerne poskytuje viacero uhlov pohľadu. Na rozdiel od alibizmu postmoderny nás však, hoci nenápadne, no dôrazne, vyzýva, aby sme sa rozhodli a zaujali stanovisko. On to za nás v knižke neurobí ani raz. Sugestívny rozprávač je prísne zdržanlivý. Sťahuje slovenskému čitateľovi plienky, nemilosrdne ho strká von do prievanu dospelej zodpovednosti za rozhodovanie i čítanie. Nenechá sa (dokonca ani v autobiograficky podfarbenom prvom príbehu) „prichytiť“ pri vyjadrovaní názoru, núti nás myslieť samých za seba. Ponechá čitateľov surovo ako nahých v tŕní uprostred bombardovania Srbska, idylu bohémskeho života tridsiatych rokov pretrhne únosom do nacistického Nemecka. Svet krehkých vzťahov kultúrneho a kultivovaného konfrontuje s mocenskou mašinériou veľmi precíznym spôsobom bez zámerného vyhrocovania protikladov. Knižka je presýtená stredoeurópskou atmosférou sklonu ku kompromisu bez snahy veci vyjasniť či vyriešiť. Kladie nám hlboko znepokojivú otázku, či to dokážeme aspoň pri čítaní jej strán. Nahmatávaním (bez úzkoprsej ambície definovania) fenoménu stredoeurópanstva pritom nadväzuje na autorove predchádzajúce tituly.

Šimkova knižka však nie je zaujímavá len myšlienkovo, ale aj poetologicky. Môžeme ju vnímať ako cyklus príbehov, ale aj ako epizódy zložito štruktúrovaného „románu myšlienky“ s množstvom presahov a retrospektív. Okrem miest a udalostí prózy prepája aj niekoľko postáv (agent Roman). Žánrová príslušnosť síce úplne jasná nie je, je však potrebné zaujať stanovisko...

Formálne vybrúsený, myšlienkovo zriedkavo podnetný čitateľsko-kritický oriešok je tak pre literárnych fajnšmekrov lahôdkou i problémom zároveň. A tiež jedným z čoraz častejších dôkazov, že slovenská literatúra dosahuje prinajmenšom stredoeurópsky kontext a horizont.

Miloš Ferko

Zachráň sa, kto môžeš

Vladimíra Komorovská: Papendeklová idylka, Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009

Buďme úprimní, problémy s „papendeklovými“ múrmi nasiaknutými životnými peripetiami našich susedov poznáme hádam všetci. My všetci totiž máme svoj príbeh, svoje tajomstvá, osudy i motívy. Presne ako obyvatelia istej panelovej králikárne, ktorých „všivavé životy“ tvoria naturalistickú mozaiku najnovšieho románu prekladateľky a prozaičky Vladimíry Komorovskej.

O hurikáne v malej šesťposchodovej „ponorke“ sa dozvedáme zo spovedí jej dvanástich obyvateľov, ktorí sa každý z inej perspektívy pokúšajú obhájiť svoju existenciu. Pokojnú idylu čeria napr. problémy utiahnutej, vzdelanej prekladateľky Mudrlantky, ktorá iba ťažko zvláda bezohľadnosť a nenávisť svojich primitívnych a zbytočne hlučných susedov. Jej mladá suseda Kobyla sa zvíja v kŕčoch materskej „dovolenky“, závisť a nenávisť jej zatemňujú rozum a utvrdzujú ju v jej egocentrickom a nezmyselnom ťažení proti ostatným susedom. Bývalá podniková právnička Fiškálka utápa svoju sľubnú kariéru v litroch alkoholu, a ten likviduje aj posledné zvyšky jej rodinného života. Odborníčka na partnerské vzťahy Psychoška nezvláda vlastné stroskotané manželstvo, nevie si poradiť s mužom alkoholikom a hľadá útechu v inom náručí. Hlúpa predavačka lahôdok Maškrta opakovane naletí pedofilnému učiteľovi svojej dcéry Kantorovi, a tým naštartuje nezastaviteľný sled udalostí... V podobnom duchu sa kolotoč dezilúzie roztáča čoraz rýchlejšie, primiešava do deja ďalšie osudy, graduje ich a zauzľuje, až kým čitateľa úplne nestrhne do víru šťavnatých a nezmyselných žabomyších vojen.

Autorka ponúka dvanásť výpovedí, dvanásť kapitol, dvanásť viet – každý z protagonistov si vylieva dušu vo svojom spontánnom a expresívnom vnútornom monológu. Celý príbeh pripomína jeden veľký psychologický experiment, ktorý nepodlieha žiadnym konvenciám či normám, je prešpikovaný prirodzenosťou, rečou ulice, bohatým slangom, expresivitou a vulgarizmami. Medzi riadkami cítime komplikovaný a hektický rytmus dnešnej doby, našu neschopnosť riešiť vlastné problémy a vzdorovať svojmu osudu. Pritom by stačilo tak málo – obyčajný dialóg, ktorý chýba nielen na stránkach tejto knižky, ale, bohužiaľ, často aj v našich každodenných životoch.

Papendeklová idylka nám otvára oči a ukazuje, že nie všetky susedské vzťahy sú ako v televíznom seriáli, že nie každá „idylka“ je poetická, a že je len na nás, aké ponaučenie si z drsných osudov susedov (aj tých našich) zoberieme.

Vladimír Hübner

Hľadať zmysel – nájsť cestu

Otvorené cesty, Liptovský Mikuláš, Tranoscius 2008

Jubilejná zbierka spirituálno-reflexívnej poézie, reprezentatívna antológia ***Otvorené cesty***, je zostavená z tvorby básnikov – evanjelikov, ktorí sa počas desiatich ročníkov prezentovali svojou tvorbou v záujmovom združení Radvanské veršobranie. Antológiu zostavila z málonákladových bibliofílií Slavomíra Očenášová-Štrbová. Organizovala i jednotlivé stretnutia tvorcov v niekdajšom pôsobisku básnika a kňaza Andreja Sládkoviča na Radvanskej fare a to každoročne v jeseni. Priestor, ktorý evanjelickí básnici, počnúc bardom slovenskej poézie Milanom Rúfusom a končiac začínajúcimi autormi dostali, je akýmsi myšlienkovým a literárnym odkazom nadväzujúcim na náboženské cítenie rozporov i kontrastov súčasnosti. Sám básnik Milan Rúfus prispel do všetkých bibliofílií, odobril tieto stretnutia a zaujal i stanovisko k ich tvorbe: *„Je dobre, keď sa stretávajú príbuzní. Po meči i po praslici, po viere a po pere.“* Určovanie tém bibliofílií (Naslovovzatie, Láskomriavka, Slovom slovo, Zľutovanie, Biela, Cesta, Voda, Svetlo, Dar) by sa možno niekomu zdalo neopodstatnené, násilné, no nebolo na škodu pri rozvíjaní obrazotvornosti tvorcov, či prvoplánovom úsilí o súlad medzi témou a adekvátnou básnickou výpoveďou. V antológii je zastúpená tvorba z desiatich ročníkov od renomovaných básnikov, ktorých dielo už prehodnotil čas (Milan Rúfus, Milan Kraus a iní). Nechýba tvorba básnikov – kňazov, ktorí inklinujú k spisovateľským métam a antológiu dotvárajú i autori, ktorí vynikli v iných druhoch slovesného umenia, prípadne začínajúci autori a všetci tí, ktorí cez poéziu demonštrujú pohľad na súčasnosť, na pokoru, strach z pretechnizovanej doby, utiekanie sa k pravde a k Bohu.

Bibliofílie zastúpené v antológii sa schádzajú v jednom styčnom bode, a tým je vedomie zodpovednosti nielen za hodnotovú orientáciu, ale i dilemy súčasníkov pri hľadaní odpovedí na všeľudské otázky. Jednotlivé básne sú akoby úprimné spovede, nehanbia sa za cit zakliesnený mnohokrát medzi bezmocnosť a nepochopenie. Výstižne to dotvárajú verše Jozefa Tatára: *„Vybieliť plátno, poľudštiť ním / dosku stola, naďalej hľadať zmysel, / nájsť cestu.“* Atmosféru antológie ***Otvorené cesty*** dotvárajú diela výtvarníkov: Igor Rumanský, Kamila Štanclová, Jaroslav Uhel, Janka Krivošová a Igor Duda. Erudované texty Slavomíry Očenášovej-Štrbovej v každom oddiele bibliofílie, určite nájdu odozvu v čitateľoch pre svoju ľudskosť a chápavosť. Nejednotná poetika poznačená rôznou symbolikou, obraznosťou, básnickou skratkou a niekedy i tradičným výrazom prináša vo svojom registri rôzne podoby lásky, rôzne pohľady autorov oscilujúcich medzi subjektívnym a objektívnym zovšeobecňujúcim videním. Zostáva len na čitateľoch duchovnej poézie, či sa stotožnia, alebo nestotožnia s touto tvorbou, v ktorej sa deje pravda i krása... Vystihujú to verše Ondreja Nagaja z básne *Rozdávanie*: *„S trochou viery, / že sme tu len chvíľu, / a vrchy nám hlavy prevýšia, / neprišli sme iba na hostinu, / treba zniesť aj ostne černičia.“*

Hana Košková

Obrázky z prírody

Miroslav Saniga: Z mojej vtáčej záhrady. Ekologické reminiscencie, Bratislava, Veda 2009

Neúnavný ochranca prírody Miroslav Saniga, vedecký pracovník Ústavu ekológie lesa SAV s pôsobiskom na stanici Staré Hory, sa venuje výskumu vtáčích spoločenstiev. Kolobeh života v prírode nielen pozoruje, skúma, vyhodnocuje, ale o ňom píše, fotografuje ho i kreslí a predovšetkým popularizuje. Ochotne poskytuje radu i pomoc pri tých najrozmanitejších problémoch s prírodou. Svojským štýlom – veselo i vážne, prísne i ľudsky – sa usiluje chrániť prírodu a jej obyvateľov zo živočíšnej ríše. Túto snahu dokumentuje celý rad jeho publikácií pre deti i dospelých s vlastnými kresbami a fotografiami.

Do najnovšej knižky vybral (v súlade s jej názvom) z množstva vlastných zážitkov a príbehov, najmä o vtáčej téme. Na úvod zaradil rozprávanie o sovách, výroch, kuvičkoch vrabčích aj lietajúcich myšiach – netopieroch, ktoré niekedy dokážu ľudí poriadne vystrašiť. Spomenul niektoré kuriózne situácie, keď napr. netopiere „obsadili“ v izbe celú záclonu, alebo sa usadili medzi knihami, či spadli z digestora rovno do hrnca s polievkou a zúfalým „obetiam“ musel poskytovať rady cez telefón. Tým, ktorí sa boja lesa a myslia na všelijaké povedačky, v jednom príbehu odkázal: *„na vlastnej koži som sa presvedčil, že zvierací podnájomníci prírody nie sú nijaké príšery, strašidlá či svetlonosi, že ani v stratených kútoch lesa či hory sa nemám čoho báť“*.

Samostatnú časť venoval autor svojej láske: murárikovi červenokrídlemu, vtáčikovi, ktorý mu učaril už v škole a neustále ho sprevádza. Dokonca mu venoval aj titul Rozjímanie s murárikmi (2007). Vo viacerých príbehoch spomenul aj tzv. vtáčiu chrípku a postoj mnohých ľudí, ktorí sa starohorského „vtáčikára“ začali štítiť. Aj rodáci hľadeli na jeho „ekodvor“ so 60 kŕmidlami a 120 búdkami s nevôľou...

V knihe nájdeme okrem ďalších vtáčích obyvateľov prírody, ako sú sýkorky, žltochvosty, hlucháne, lastovičky, ďatle, orešnice, vrabce, trasochvosty, kukučky, krivonosy aj príhody o iných zvieratkách, ako medveď, jeleň, vlk, myš, rys. Zaujímavý je aj obraz Sanigovho vtáčieho raja v záhrade rodičovského domu v Revúckom údolí, ktorý budoval niekoľko rokov. Dnes tu možno nájsť pekne tvarované samorasty ako kŕmidlá – operencom tam zjavne chutí, ročne spotrebujú okolo 600 kg slnečnicových semiačok.

Ako v predošlých knihách aj v tejto sa Miroslav Saniga usiloval priblížením života celej plejády živočíchov a zvlášť vtákov, prebudiť vzťah čitateľov k prírode a jej ochrane. Vo svojich ekologických reminiscenciách priznal, že vedecké poznatky mu prinášajú *„veľa radosti. Plnosť radosti z povolania prírodovedca prežívam však až vtedy, keď dokážem svoje poznanie pretaviť u ľudí do ich vrúcnejšieho vzťahu k prírode a jej stvoreniam“*.

Lýdia Čelková

CITUJEME ...

„Bol raz jeden chlap, ktorý sa volal Igor. No a ten si jedného dňa oholil hlavu. O mesiac mu na nej nevyrástli vlasy, ale uvarené špagety, čo sa Igorovi nepáčilo. Špagety si z hlavy vytrhal, polial kečupom a zjedol. Opäť mal hlavu holú ako koleno. O ďalší mesiac mu však na hlave vyrástli ruže. Ani to sa Igorovi nepáčilo, preto si ich všetky vytrhal a poslal svojej milovanej Zite, ktorú to potešilo natoľko, že sa rozhodla za svojho milého Igora ihneď vydať. Keď po svadbe začala Igorovi rásť na hlave šťavnatá tráva, Zita neváhala a Igorovi kúpila malého ružového zajaca.“

Pero Le Kvet: Mäsožravé kreslo
Artis Omnis 2009

Knihy v predaji

0 VŠEOBECNOSTI

02 Adresáre

Adresár mimovládnych organizácií, ktoré sa venujú rómskym programom 2008
Bratislava, Nadácia otvorenej spoločnosti 2008. 1. vyd. 302 s. Brož.
Aktualizovaná databáza o 265 organizáciách, ktoré sa venujú rómskym programom.
ISBN 978-80-969271-7-3

Adresár verejných knižníc v Bratislave 2009. Zost. H. Pangrácová
Bratislava, Mestská knižnica Bratislava 2009. 1. vyd. 22 s. Brož.
Prehľad základných údajov o bratislavských knižniciach – verejných, vedeckých a akademických.
ISBN nemá

1 FILOZOFIA

10 Filozofia

ALEXY, Robert
Pojem a platnosť práva. Z nem. orig. prel. P. Holländer, A. Bröstl
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 171 s. Edícia Exempla iuris. Viaz.
Kniha z novej edície právnej literatúry od nemeckého filozofa práva (nar. 1945), v ktorej uvažuje oddelenie práva a morálky ako dvoch normatívnych systémov.
ISBN 978-80-8101-062-0

Aristoteles
Aténska ústava. Z nem. orig. prel. A. Bröstl, P. Holländer
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 107 s. Edícia Exempla iuris. Viaz.
Základné dielo gréckeho filozofa o ústavnom práve, v ktorom zachytáva zrod a vývoj antickej demokracie a jej inštitucionálneho základu. V slovenčine vychádza po prvýkrát.
ISBN 978-80-8101-174-0

IHERING, Rudolf von
Boj za právo. Z nem. orig. prel. A. Bröstl, P. Holländer
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 107 s. Edícia Exempla iuris. Viaz.
Kniha významného nemeckého znalca rímskeho práva a právneho teoretika 19. storočia (1818-1892) obsahuje jeho rozšírenú prednášku z roku 1872, v ktorej dokazuje, že každý človek v boji za vlastné práva je zároveň bojovníkom za právo v záujme spoločnosti. V slovenčine vychádza po prvýkrát.
ISBN 978-80-8101-063-7

WEILOVÁ, Simone
Tiaž a milosť. Z franc. orig. prel. Andrej Záthurecký
Bratislava, Kalligram 2009. 1. vyd. 207 s. Edícia Filozofia do vrecka. Brož.
Filozoficko-duchovné črty francúzskej filozofky a mystičky (1909-1943).
ISBN 978-80-8101-027-9

13 Okultné vedy. Parapsychológia. Tajné spoločnosti

BUNKER, Dusty – KNOWLES, Victoria
Numerologie. Z angl. orig. prel. do češtiny S. Zajíčková
Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 400 s. Brož.
Čo hovorí deň vášho narodenia.
ISBN 978-80-8100-088-1

MILLMAN, Dan
Cesta pokojného bojovníka. Z angl. orig. prekladateľ neuvedený
Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 237 s. Brož.
Autor vychádza z duchovného poznania, ktoré sa zakladá na presvedčení, že všetko je ovládané našou mysľou.
ISBN 978-80-8100-102-4

MILLMAN, Dan
Návrat pokojného bojovníka. Z angl. orig. prekladateľ neuvedený
Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 265 s. Brož.
Mystické poučenie literárnou formou je pokračovaním Cesty pokojného bojovníka.
ISBN 978-80-8100-103-1

TEPPERWEIN, Kurt
Zásady štěstí. Z nem. orig. prel. do češtiny L. Navrátilová
Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 208 s. Brož.
Sedem zákonov šťastia alebo ako porozumieť posolstvu života.
ISBN 978-80-8100-105-5

VIRTUE, Doreen
Božská mágia. Z angl. orig. prekladateľ neuvedený
Bratislava, Eugenika 2009. 1. vyd. 151 s. Brož.
Základné princípy ezoteriky.
ISBN 978-80-81000-063-8

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

AUGUSTYN, Józef SJ
Krivda, odpustenie, zmierenie. Z poľ. orig. prel. Jana Domsová
Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. 139 s. Brož.
Kniha známeho duchovného sprievodcu a znalca súčasných duchovných a duševných problémov o zmierení s ľuďmi a Bohom.
ISBN 978-80-7141-646-3

Druhý kňazský seminár v Košiciach. Zost. C. Hišem
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 105 s. Brož.
Zborník z medzinárodnej konferencie.
ISBN 978-80-7165-7170

GIBELLINI, Rosino
Teológia XX. storočia. Z tal. orig. prel. J. Tomaščin
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 550 s. Viaz.
Náčrt rekonštrukcie dejín kresťanského myslenia.
ISBN 978-80-7165-699-9

HROMNÍK, Milan, SJ
Lasalettské posolstvo
Trnava, Dobrá kniha 2008. 1. vyd. 27 s. Brož.
Kniha predstavuje zjavenie vo francúzskom La Salette pred 150 rokmi, ktoré sa stalo známym podobne ako zjavenia Panny Márie v Lurdoch a vo Fatime.
ISBN 978-80-7141-619-7

Komentáre k Starému zákonu – Genezis. Zost. Kolektív autorov vedený Petrom Dubovským
Trnava, Dobrá kniha 2008. 1. vyd. 828 s. Viaz.
Prvý zväzok dlhodobého odborného projektu: úvod každej kapitoly tvorí nový preklad pôvodného hebrejského textu Biblie doplnený prekladom starovekého gréckeho textu, nasleduje filologický rozbor state, najrozsiahlejšiu časť každej kapitoly tvorí samotný komentár – verš za veršom, niekedy slovo za slovom autori vysvetľujú skutočný zmysel neraz komplikovaných biblických formulácií vo svetle modernej historickej, literárnej, archeologickej, teologickej a sociologickej vedy.
ISBN 978-80-7141-626-5

Nový zákon s komentármi a margináliami Jeruzalemskej Biblie. Z gréc. orig. prel. A. Bolek
Trnava, Dobrá kniha 2008. 1. vyd. 513 s. Brož.
Komentár.
ISBN 978-80-7141-625-8

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

33 Ekonomika

HALICKÁ, Margaréta – BRUNOVSKÝ, Pavel – JURČA, Pavol
Optimálne riadenie
Bratislava, Epos 2009. 1. vyd. 204 s. Viaz.
Viacetapové rozhodovacie procesy v ekonómii a financiách.
ISBN 978-80-8057-793-3

SIVÁK, Rudolf – MIKÓCZIOVÁ, Jana
Teória a politika kapitálovej štruktúry podnikateľských subjektov
Bratislava, Sprint, vydavateľská, filmová a reklamná agentúra 2009. 2. vyd. 302 s. Viaz.
Monografia sa venuje kapitálovej štruktúre podnikateľských subjektov.
ISBN 978-80-89393-06-0

34 Právo. Legislatíva

Aktualizovaná príručka Trestného práva
Bratislava, Epos 2009. 1. vyd. 400 s. Brož.
Novelizovaný trestný zákon a s ním súvisiace zákony.
ISBN 978-80-8057-784-1

CHOVANCOVÁ, Jarmila
Liberalizmus verzus komunitarizmus
Bratislava, Právnická fakulta UK – vydavateľské oddelenie 2009. 3. vyd. 160 s. Brož.
Aspekt spravodlivosti, práva a moci.
ISBN 978-80-7160-283-5

Malý trestný poriadok
Bratislava, Epos 2009. Bez vyd. 239 s. Brož.
Prehľad platných predpisov.
ISBN 978-80-8057-786-5

Nový zákon o cestnej premávke s vykonávacou vyhláškou do vrecka (s farebnými značkami)
Bratislava, Epos 2009. Bez vyd. 288 s. Brož.
Súhrn platných predpisov.
ISBN 978-80-8057-788-9

Príručka občianskeho práva
Bratislava, Epos 2009. 1. vyd. 311 s. Brož.
Občiansky zákonník a občiansky súdny poriadok s vykonávacími predpismi.
ISBN 978-80-8057-783-4

REPKOVÁ, Kvetoslava – BRICHTOVÁ, Lýdia
Sociálna ochrana starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím
Bratislava, Epos 2009. Bez vyd. 463 s. Viaz.
Aktuálna legislatíva v oblasti sociálnej ochrany daných typov obyvateľstva.
ISBN 978-80-8057-797-1

Vreckový Zákonník práce so súvisiacimi zákonmi
Bratislava, Epos 2009. Bez vyd. 207 s. Brož.
Najnovšia verzia právneho predpisu.
ISBN 978-80-8057-798-8

39 Etnológia. Mravy a zvyky. Folklór

Ľudové piesne spevné a tanečné tradície spod Považského Inovca. Zost. J. Lehotský
Trenčín, KC Sihoť 2008. 1. vyd. 238 s. Brož.
Piesňová monografia s komentármi k ľudovým spevným a tanečným tradíciám 12-tich obcí spod Inovca.
ISBN 978-80-970004-1-7

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

40 Lingvistika. Filológia

JÓNA, Eugen
Novohradské nárečia
Bratislava, Veda 2009. 1. vyd. 162 s. Brož.
Monografia z rukopisnej pozostalosti významného jazykovedca dokumentuje slovenskú dialektologickú školu v oblasti výskumu nárečí.
ISBN 978-80-224-1070-0

42 Slovníky

VALOVIČOVÁ, Edita
Anglicko-slovenský obrazový slovník s odbornými textami pre SOU, SOŠ, SZŠ
Bratislava, KONTAKT PLUS 2009. 2. vyd. 151 s. Brož.
Učebnica.
ISBN 978-80-88855-87-3

49 Učebnice

DVOŘÁK, Karel
Nová maturita zo slovenského jazyka a literatúry
Bratislava, AKTUELL 2009. 1. vyd. 255 s. Brož.
Príprava na maturitu – modelové zadania.
ISBN 978-80-89153-63-3

HLEBOVÁ, Bibiána
Základy špeciálnej didaktiky slovenského jazyka a literatúry
Prešov, Prešovská univerzita 2009. 1. vyd. 175 s. Brož.
Učebný text.
ISBN 978-80-8068-958-2

Kurikulum slovenských reálií pre deti cudzincov v Slovenskej republike – stredná úroveň (kurz)
Bratislava, Štátny pedagogický ústav 2008. 1. vyd. 52 s. Brož.
Odporúčaná učebnica pre ZŠ a SŠ.
ISBN 978-80-89225-45-3

5 EXAKTNÉ VEDY

57 Botanika. Zoológia

Stromy. Z angl. orig. prel. Róbert Hrebíček
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 64 s. Edícia Objavuj. Viaz.
Stručná encyklopédia stromov pre mládež obsahuje základné informácie, množstvo ilustrácií a fotografií.
ISBN 978-80-8085-745-5

Vtáky. Z angl. orig. prel. Róbert Hrebíček
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2008. 1. vyd. 63 s. Edícia Objavuj. Viaz.
Stručná encyklopédia vtákov pre mládež obsahuje základné informácie o ich živote, množstvo fotografií a ilustrácií.
ISBN 978-80-8085-723-3

6 APLIKOVANÉ VEDY

60 Teória a dejiny aplikovaných vied. Všeobecnosti

GONZÁLES-CRUSI, Frank
Medicína. Stručné dejiny. Z angl. orig. prel. Mária Huttová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 318 s. Edícia Fakty minulosti. Viaz.
Päťstoročná história medicíny v súvislostiach s inými vedami a filozofiou. Autor je emeritný profesor patológie a renomovaný spisovateľ.
ISBN 978-80-8085-634-2

611 Populárna medicína

WALKER, Richard
Ako funguje neuveriteľné ľudské telo – očami zvedavcov. Z angl. orig. prel. Róbert Hrebíček. Ilust. Lisa Swerlingová, Ralph Lazar
Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 61 s. Viaz.
Veľkoformátová anatomická prehliadka ľudského tela pre deti od 8 rokov s celostranovými farebnými a vtipnými ilustráciami, ktoré predstavujú časti tela stručnými opismi a čiastkovými príbehmi malých zvedavcov.
ISBN 978-80-551-1938-0

631 Lesníctvo. Poľnohospodárstvo. Poľovníctvo. Rybárstvo. Domáce zvieratá

Nová encyklopédia rybárstva. Z angl. orig. prel. Katarína Škovierová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 288 s. Viaz.
Sprievodca sladkovodným a morským športovým rybárstvom. Obsahuje praktické informácie v týchto kapitolách a podkapitolách: Výstroj, Nástrahy, Mušky, Druhy (Sladkovodné druhy, Morské druhy), Rybolovné techniky (Sladkovodné techniky lovu, Muškárske techniky lovu, Morské techniky lovu), Voda.
ISBN 978-80-8085-620-5

7 UMENIE. ŠPORT. VOĽNÝ ČAS

73 Maliarstvo. Grafika

BARTOŠOVÁ, Zuzana – GERÁT, Ivan – HERUCOVÁ, Marta – MEDVECKÝ, Jozef – VANČO, Martin
Umenie na Slovensku. Stručné dejiny obrazov
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 256 s. Viaz.
Encyklopedický prehľad dejín umenia na našom území – prehľadné putovanie dejinami obrazov na Slovensku (kapitoly: Od praveku po stredovek, Stredovek, Novovek, Storočie romantizmu, 20. storočie); kniha zobrazuje vyše 600 reprodukcií a fotografií výtvarných diel.
ISBN 978-80-8085-435-5

KRIVOŠOVÁ, Janka V.
Štefánikov rodný kraj
Trnava, Západoslovenské múzeum 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.
Katalóg k aktuálnej výstave (26. 5. – 31. 8.) olejomalieb a akvarelov z rodiska Štefánika od výtvarníčky a profesorky architektúry. Kurátorka výstavy: Danica Šoltésová.
ISBN nemá

LONGAUER, Ľubomír – OLÁHOVÁ, Anna
Martin Benka – Prvý dizajnér slovenského národného mýtu / Martin Benka – The First Designer of the Slovak National Myth. Do angličtiny preložili Elena a Paul McCullough
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2008. 1. vyd. 431 s. Viaz.
Monumentálna dvojjazyčná monografia o výtvarnom diele národného umelca a zakladateľa moderného slovenského umenia (1888-1971).
ISBN 978-80-8085-574-1

761 Kultúrne pamiatky

BELLAN, Stanislav – VOJČEK, Alexander
55 najkrajších gotických pamiatok Slovenska
Bratislava, Príroda 2009. 1. vyd. 152 s. Viaz.
Kniha predstavuje najzaujímavejšie stavby a pamiatky gotiky.
ISBN 978-80-07-01641-5
ISBN 978-80-07-01642-2 (angl.)
ISBN 978-80-07-01643-9 (nem.)

8 LITERATÚRA. BELETRIA

80 Literárne dejiny. Teória. Kritika. Korešpondencia. Súborné dielo a vybrané diela. Biografie a monografie o spisovateľoch

Časovosť a nadčasovosť v dráme a divadle. Zost. A. Maťašík
Banská Bystrica, Akadémia umení v Banskej Bystrici 2008. 1. vyd. 333 s. Brož.
Zborník referátov z teatrologickej konferencie (Banská Bystrica 5. – 6. december 2008).
ISBN 978-80-89078-56-1

HVIŠČ, Jozef
Kam zrak nedosiahne
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. 1. vyd. 333 s. Viaz.
Memoárová próza literárneho vedca (nar. 1935) o Jánovi Kalinčiakovi (1822-1871), v ktorej umelecky a zároveň vierohodne sprostredkúva jeho osud.
ISBN 978-80-8061-348-8

Medzi literatúrou, kultúrou a umením. Zost. Jozef Leikert
Nitra, Kulturologická spoločnosť v Nitre – Univerzita Konštantína Filozofa 2008. 1. vyd. 343 s. Viaz.
Zborník z Kolokvia o živote a diele prof. PhDr. Vincenta Šabíka, CSc. (25. september 2007) obsahuje príhovory, básne a eseje, štúdie a články, aj kalendárium života a tvorby.
ISBN 978-80-969481-6-1

Milan Rúfus. Zost. S. Očenášová-Štrbová
Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela 2009. 1. vyd. 27 s. Brož.
Návrh textu na udelenie titulu Doctor honoris causa Univerzity Mateja Bela.
ISBN 978-80-8083-735-8

PAŠTEKA, Július
Jozef Felix ako literárna osobnosť
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 381 s. Viaz.
Portrét slovenského europeistu – kritika, prekladateľa, divadelníka, vedca.
ISBN 978-80-7165-707-1

PETRÍK, Vladimír; otázky: Vladimír Barborík

Hľadanie minulého času
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 206 s. Viaz.
Rozhovor dvoch literárnych vedcov, ktorý vychádza pri príležitosti životného jubilea Vladimíra Petríka (nar. 1929).
ISBN 978-80-8085-785-1

81 Poézia

KULIHOVÁ, Alica
Metamorfózy lásky (nielen) vo veršoch
Bratislava, Alika 2009. 1. vyd. 69 s. Brož.
Básnická zbierka.
ISBN 978-80-970084-7-5

MATLÁKOVÁ, Zlata
Rozopnutá duša. Ilust. Marián Minárik
Trnava, Tripsoft 2009. 1. vyd. 73 s. + DVD. Brož.
Ďalšia básnická zbierka reflexívnych veršov poetky (nar. 1949) spolu s DVD.
ISBN 978-80-89291-23-6

REMETOVÁ, Dušana
Kúsok zo mňa
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 155 s. Viaz.
Básnická zbierka autorky (1991).
ISBN 978-80-7165-724-8

83 Román. Novely. Poviedky

BARTIS, Attila
Pokoj. Z maď. orig. prel. Juliana Szolnokiová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 302 s. Edícia MM. Viaz.
Temná psychologická románová dráma súčasného maďarského spisovateľa (nar. 1968) o matkou zdecimovanom synovi, ktorý 15 rokov nevychádza z bytu.
ISBN 978-80-8085-737-0

DOBRAKOVOVÁ, Ivana
Prvá smrť v rodine
Bratislava, Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT 2009. 1. vyd. 165 s. Viaz.
Debutová zbierka príbehov zo súčasnosti a komplikovaných medziľudských vzťahoch od spisovateľky, prekladateľky (nar. 1982) a víťazky prestížnych literárnych súťaží.
ISBN 978-80-8114-007-5

KATZ, Daniel
Zákony Anttiho Keplera. Z fín. orig. prel. Zuzana Drábeková
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 182 s. Edícia MM. Viaz.
Vtipný román fínskeho spisovateľa o fínskom spisovateľovi a scenáristovi Keplerovi, ktorý v Egypte nakrúca film o orientalistovi Gamlinovi.
ISBN 978-80-8085-685-4

LÄCKBERG, Camilla
Ľadová princezná. Zo švéd. orig. prel. Mária Bratová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 318 s. Viaz.
Románový triler, v ktorom Erika objaví zamrznutú mŕtvolu svojej spolužiačky a rozhodne sa vypátrať vraha.
ISBN 978-80-8085-567-3

MEYEROVÁ, Stephenie
Hostiteľ. Z angl. orig. prel. Ján Kamenistý
Bratislava, Vydavateľstvo Tatran 2009. 1. vyd. 615 s. Viaz.
Román autorky známej Twilight ságou rozpráva mystický príbeh o našom svete, ktorý napadli neviditeľní nepriatelia a kradnú ľuďom myseľ – hlavná hrdinka Melanie odolá a hľadá svoju lásku.
ISBN 978-80-222-0561-0

Najlepšie svetové čítanie. Z angl. orig. prel. J. Nagyová, M. Ghaniová, M. Gálisová, Z. Manínska
Bratislava, Reader´s digest výber 2008. 1. vyd. 591 s. Viaz.
Súbor štyroch románov: Jeffery Deaver: Spiaca bábika, Peter Pezzelli: Recept na lásku, Michael Byrnes: Tajomstvo Chrámovej hory, Victoria Hispová: Ostrov.
ISBN 978-80-8097-015-4

Najlepšie svetové čítanie. Z angl. orig. prel. V. Gális, T. Chovanová, P. Frank, J. Nagyová
Bratislava, Reader´s digest výber 2008. 1. vyd. 557 s. Viaz.
Súbor štyroch románov: Lee Child: Voľný pád, Rosie Thomasová: Constance, Harlan Coben: Les, Caroline Alexanderová: Expedícia Endurance.
ISBN 978-80-80970-19-2

PROCTOROVÁ, Candice
Noc v raji. Z angl. orig. prel. Adriana Oravcová
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009. 1. vyd. 288 s. Edícia Spoločnosť priateľov krásnych kníh. Viaz.
Historicko-dobrodružný román s ľúbostnou zápletkou, v ktorom hlavnú hrdinku Bryony deportujú do Austrálie ako trestankyňu – tam prežíva strastiplnú cestu za milovaným Haydenom.
ISBN 978-80-220-1485-4

RIVERSOVÁ, Francine
Jonatan. Z angl. orig. prel. Mária Lalíková
Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. 208 s. Edícia Výnimoční biblickí muži. Viaz.
Tretí diel edície (predtým Áron, Kaleb) o biblických mužoch: Jonatan, syn kráľa Šaula, si chce zachovať vernosť Bohu, no stojí pred dilemou, komu má dať prednosť, otcovi alebo priateľovi a neskoršiemu kráľovi Dávidovi.
ISBN 978-80-7141-641-8

SILVA, Daniel
V tieni Moskvy. Z angl. orig. prel. Alena Redlingerová
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009. 1. vyd. 312 s. Viaz.
Ďalší príbeh o legendárnom agentovi a reštaurátorovi Allonovi: tentoraz rieši ohrozenie sveta nukleárnymi zbraňami uloženými v Moskve.
ISBN 978-80-220-1483-0

TAKÁČOVÁ, Jolana
Dvere s dierou
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 145 s. Brož.
Zbierka poviedok.
ISBN 978-80-7165-689-0

TAKÁČOVÁ, Jolana
Stíchni!
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 134 s. Brož.
Zbierka poviedok.
ISBN 978-80-7165-691-3

84 Eseje. Prednášky. Iné písomné formy

SANIGA, Miroslav
Z mojej vtáčej záhrady
Bratislava, Veda 2009. 1. vyd. 190 s. Viaz.
Veselé i vážne príbehy z prírody – tentokrát zväčša z vtáčej ríše.
ISBN 978-80-224-1073-1

86 Literatúra pre deti a mládež

FUNKE, Cornelia
Lovci prízrakov na mrazivej stope. Z nem. orig. prel. Patrícia Elexová
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 135 s. Viaz.
Fantasy novela pre deti a mládež o troch lovcoch prízrakov.
ISBN 978-80-8085-645-8

TANSKÁ, Nataša
Zajtra ideme do školy. Ilust. Helena Zmatlíková
Bratislava, Buvik 2009. 1. vyd. 66 s. Edícia Buvik prvákom. Viaz.
Rozprávky o Pufovi a Mufovi, dvoch kocúrikoch, ktorí sa chystajú do školy. Ministerstvo školstva SR odporúča knihu ako alternatívnu čítanku pre 1. ročník ZŠ.
ISBN 978-80-89028-91-7

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

91 Zemepis. Turistika. Cestovanie

FILAN, Boris
Dole vodou. Foto Boris Filan
Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 135 s. Edícia Svet Gombička. Flexi
Kniha s podtitulom Správa o splavovaní delty Dunaja s Jožom Rážom a s našimi manželkami je zábavným cestopisom nášho známeho spisovateľa.
ISBN 978-80-551-2025-6

Harmanecká jaskyňa
Banská Bystrica, Grafon 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.
Informačná brožúra.
ISBN 978-80-89130-55-9

LACIKA, Ján – ONDREJKA, Kliment – autor textu o chránených územiach NATURA 2000: Leonard Ambróz
Národné parky. Zost. Daniel Kollár
Bratislava, Dajama 2009. 1. vyd. 127 s. Edícia Prírodné Krásy Slovenska. Brož.
Ďalší edičný titul (predtým: Najkrajšie vrchy, Najvyššie vrchy, Kamene, Stromy) o najcennejších prírodných územiach Slovenska – obsahuje základné informácie o našich národných parkoch, fotografie a mapy. Titul vychádza súčasne aj v angličtine.
ISBN 978-80-89226-27-6

Poklady piatich kontinentov. Z franc. orig. prel. M. Paulinyová, M. Gálová
Bratislava, Reader´s digest výber 2008. 1. vyd. 368 s. Viaz.
Prehliadka najkrajších miest našej planéty: prírodné scenérie a architektonické skvosty. Sprievodné texty dopĺňajú stovky fotografií.
ISBN 978-80-8097-018-5

ZELENAY, Rudolf
Mojich tridsaťjeden divov. Svet od A po Zet
Bratislava, Vydavateľstvo eR 2009. 1. vyd. 146 s. Brož.
Najzaujímavejšie cestovateľské zážitky z 21 krajín, 5 ostrovov, troch malých štátov a dvoch ostrovných štátov.
ISBN 978-80-900517-9-9

92 Biografie. Rodokmene

KRÉNOVÁ, Ľubica
Ladislav Chudík
Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009. 1. vyd. 431 s. Edícia Osobnosti. Viaz.
Obsiahla a podrobná monografia o osobnosti divadla a filmu (nar. 1924) s množstvom dokumentárneho a fotografického materiálu. Kniha vychádza pri príležitosti životného jubilea.
ISBN 978-80-8085-790-5

MALOVECKÁ, Milota
Karol Wagner (1732/1790) – historik Spiša a Šariša
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2009. 1. vyd. 227 s. Viaz.
Biografia.
ISBN 978-80-7165-729-3

921 Pamäti. Spomienky. Autobiografie

BUFFA, Ferdinand
Šarišské spomienky
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2008. 1. vyd. 63 s. Brož.
Spomienky na mladosť v Bardejove.
ISBN 978-80-7165-703-3

HRONEC, Ondrej
Rodáci a ja
Banská Bystrica, G. A. G., s. r. o., umelecká agentúra 2009. 1. vyd. 112 s. Brož.
Príhody a spomienky z Gemera.
ISBN 978-80-85657-26-5

STUDENIČOVÁ, Marika – UHRÍK, Jozef
Od tankov k Touaregu
Bratislava, Verbis 2009. 1. vyd. 267 s. Viaz.
Spomienky.
ISBN 978-80-969933-4-5

96 Dejiny Slovenska a Česka

Verbum historiae I. Zost. R. Letz, Ľ. Kačírek
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2009. 1. vyd. 210 s. Brož.
Ročenka katedry histórie Pedagogickej fakulty UK.
ISBN 978-80-7165-728-6

Vznik Slovenského štátu. 14. marec 1939. 2. diel. Zost. V. Bystrický, R. Letz, O. Podolec
Bratislava, AEPress 2008. 1. vyd. 362 s. Viaz.
Spomienky aktérov historických udalostí.
ISBN 978-80-88880-82-0

97 Dejiny slovenských regiónov a miest

Čermany. Zost. G. Březinová
Čermany, Obecný úrad 2009. 1. vyd. 280 s. Viaz.
Dejiny a súčasnosť obce.
ISBN 978-80-970124-2-7

RODÁK, Ján
Vivat, Sarus! alebo Ak hľadáš dobro, nájdeš ho v starobylom mestečku Veľký Šariš
Veľký Šariš, Mestský úrad 2009. 1. vyd. 160 s. Viaz.
Zbierka básní, burlesiek, balád, povestí, aforizmov, kresieb a fotografií autora k 710. výročiu udelenia mestských práv Veľkému Šarišu, Prešovu a Sabinovu.
ISBN 978-80-969679-4-0

98 Dejiny Bratislavy

GUSTAFIK, Jaroslav
Spomienky Staropetržalčana. Foto archív autora a rodiny, archív Jotefa Hanáka, Viliam Malík, Slov. národný archív – fotoarchív STK
Bratislava, Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT 2009. 1. vyd. 231 s. Edícia Bratislava – Pressburg. Viaz.
Spomienky na architektúru, spoločnosť a kultúru Petržalky.
ISBN 978-80-89218-73-8

991 Archeológia

FURMÁNEK, Václav – MARKOVÁ, Klára
Včelince. Archív dávnej minulosti
Nitra, Archeologický ústav SAV 2008. 1. vyd. 135 s. Brož.
Výsledky terénneho archeologického výskumu.
ISBN 978-80-89315-09-3

993 Rozličné fakty. Aktuality

KMOTORKA, Ľubomír
Sú lekári a zdravotníci nechápaví a nevzdelaní diletanti?
Topoľčany, Ľubomír Kmotorka 2008. 2. rozš. vyd. 31 s. Brož.
Kniha s pokračujúcim titulom: alebo, masové a tabuizované poškodzovanie zdravia ľudí, porušovania etiky vedy, lekárskej etiky a porušovanie ľudských práv. Je to otvorený list Svetovej zdravotníckej organizácii, ktorý sa týka otázok lekárskej etiky a vzťahu lekár-pacient.
ISBN 978-80-970082-4-6

17 sme už mali. Zost. A. Liberčan
Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška 2009. 1. vyd. 57 s. Brož.
Voľby do Európskeho parlamentu.
ISBN 978-80-7165-730-9

Adresár vydavateľstiev z Kníh v predaji

AEPress, Bajzova 7, 821 08 Bratislava, e-mail: koresp@aepress.sk
Akadémia umení v Banskej Bystrici, Jána Kollára 22, 974 01 Banská Bystrica, tel. 048/432 0522, fax 048/432 0520, e-mail: dekantfvu@aku.sk
AKTUELL, Vazovova 15, 811 07 Bratislava, tel./fax 02/5542 4371
Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT, Jelenia 6, 811 05 Bratislava 1, tel./fax 02/5262 3751, e-mail: marencin@nextra.sk
Alika, Vavilova 2, 851 01 Bratislava, tel. 02/6224 4951, e-mail: kulihova@centrum.sk
Archeologický ústav SAV, Akademická 2, 949 21 Nitra, tel. 037/7335 617, fax 037/7335 618
Buvik, P. O. Box 18, 814 99 Bratislava 1, tel. 02/5441 6092
Dajama, Ľubľanská 2, 831 02 Bratislava, tel./fax 02/44631702, e-mail: info@dajama.sk
Dobrá kniha, P. O. Box 26, Štefánikova 44, 917 01 Trnava, tel. 033/5934 211, fax 033/5934 226, e-mail: redakcia@dobrakniha.sk
Epos, Pečnianska 6, 851 03 Bratislava, tel. 02/6241 2357, 6383 4851, 044/4321 016 (Ružomberok), fax 02/6241 2357, e-mail: epos@epos.sk
Eugenika, Iľjušinova 2, P. O. Box 187, 850 00 Bratislava 5, tel./fax 02/6381 0659, e-mail: eugenika@eugenika.sk
G. A. G., s. r. o., umelecká agentúra, Bernolákova 43, 974 01 Banská Bystrica, tel./fax 048/4103 214
Grafon, Tranovského 19, 031 01 Liptovský Mikuláš, tel./fax 044/5526 153, e-mail: info@grafon.sk
Ikar, Kukuričná 13, 831 03 Bratislava 3, tel. 02/ 49 104 307-308, fax 02/ 49 104 350, e-mail: ikar@ikar.sk
Kalligram, Staromestská 6, 813 36 Bratislava, tel. 02/5441 5028, fax 02/5441 1801, e-mail: szig@kalligram.sk
KC Sihoť, M. Turkovej 22, 911 01 Trenčín
KONTAKT PLUS, Cukrová 14, 811 06 Bratislava, tel. 02/5273 1483
Mestská knižnica Bratislava, Klariská 16, 814 79 Bratislava 1, tel. 02/5443 3244 – 6, fax 02/5443 5148, e-mail: bratislava@mestskakniznica.sk
Mestský úrad (Veľký Šariš), Námestie sv. Jakuba 1, 082 21 Veľký Šariš, tel. 051/7762 300, fax 051/7762 480, e-mail: msuvsaris@kryha.sk
Obecný úrad (Čermany), 956 08 Horné Obdokovce, tel. 038/531 80 92, fax 038/531 84 82, e-mail: obeccermany@stonline.sk
Právnická fakulta UK – vydavateľské oddelenie, Šafárikovo nám. 6, 818 06 Bratislava, tel. 02/5296 5564, fax 02/5296 6126
Prešovská univerzita, Nám. Legionárov 3, 080 01 Prešov, tel. 051/7733 106
Príroda, Koceľova 17 821 08 Bratislava 2, tel. 02/5556 6176, 0908 757 160, fax 02/5542 5160, e-mail: priroda@priroda.sk
Reader´s digest výber, Záhradnícka 12 A, 831 03 Bratislava, tel. 02/4445 2042
Slovenský spisovateľ, Vajnorská 128, 832 92 Bratislava 12, tel. 02/4445 3041, e-mail: slovenskyspisovatel@slovenskyspisovatel.sk
Sprint, vydavateľská, filmová a reklamná agentúra, Schillerova 19, 811 04 Bratislava, tel. 02/5477 17 43
Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava, tel. 02/4425 5853
Tripsoft, Paulínska 20, 917 01 Trnava, tel./fax 033/5514 562, e-mail: tripsoft@tripsoft.sk
Univerzita Konštantína Filozofa, Trieda A. Hlinku 1, 949 01 Nitra, tel. 037/6408 001, fax 037/6408 020, e-mail: ukf@ukf.sk
Univerzita Mateja Bela, Národná 12, 974 00 Banská Bystrica, tel. 048/4123 295, fax 048/4153 180
Veda, vydavateľstvo SAV, Bradáčova 7, 852 86 Bratislava, tel. 02/5477 4253, 02/5245 0153 (redakcia), fax 02/5477 2682, 02/5245 0153 (redakcia), e-mail: veda@centrum.sk
Vydavateľstvo eR, Jakubovo nám. 3, 811 09 Bratislava
Vydavateľstvo Michala Vaška, Nám. Kráľovnej pokoja 3, 080 01 Prešov, tel. 051/ 7711407, 7742763, fax 051/7711 407, e-mail: vmv@vmv.sk
Vydavateľstvo Slovart, Poštový priečinok 70, Bojnická 10, 830 00 Bratislava 3, tel. 02/4920 1800, fax 02/4920 1899, e-mail: pobox@slovart.sk
Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Laurinská 2, 814 99 Bratislava, tel. 02/5443 2671, fax 02/5443 2671, e-mail: vsss@vsss.sk
Vydavateľstvo Tatran, Klariská 16, 815 82 Bratislava, tel. 02/5443 5777, 02/5443 5849
Západoslovenské múzeum, Muzejné nám. 3, 918 09 Trnava, tel. 033/5512 913, 5512 914, fax 033/5512 911, e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk

Chcel iba prežiť

Mark Kurzem: Maskot. Po stopách záhady nacistickej minulosti môjho židovského otca
Bratislava, Ikar 2009. Preklad Marek Leško

Túto nenápadnú, ale svojím významom a hĺbkou otriasajúcu knižku by si mali prečítať všetci pochybovači o reálnosti holokaustu, ale aj tí, ktorí ho prežili. O „zosurovení, zdivočení mravov“ vypovedá dieťa. Chlapec, vtiahnutý do mašinérie vraždenia, odchodov do koncentrákov, ležiaci v masovom hrobe, mrznúci v bahnistých lesoch. Malý človek, ktorý nechápe, prečo jedni zabíjajú druhých, prečo sú jedni údajne dobrí a druhí zlí, prečo musela pred jeho očami zomrieť mama, braček a sestrička. Vie len jedno – on chce prežiť. A nesmie nikomu dovoliť zistiť, že je Žid.

Z malej ruskej dedinky sa dieťa bez mena (lebo ako päťročné v nesmiernom šoku z vraždy blízkych zabudlo, ako sa volá) zvláštnou hrou osudu dostáva do rúk lotyšských fašistov. Je ich chlieb, zohrieva sa pri ich ohni a spoznáva, že svet nie je čiernobiely, že všetko je relatívne, že niekedy vedia byť obete krutejšie ako ich mučitelia. Zlí fašisti, na verejnosti ukrutní a nemilosrdní, mu v zákulisí vojny dávajú najavo lásku a ukazujú svoje ľudské slabosti, cit pre rodinu, ale v opitosti aj zúfalstvo, že musia hrať rolu hrdinov, hoci v jadre sú všetci ustráchané päťročné deti.

Príbeh maskota fašistickej armády je o to silnejší, že je autentický. Rozpráva ho reálny otec Kurzem svojmu reálnemu synovi Markovi. A či skôr syn Mark si skladá otcov strašný príbeh z útržkov, ktoré nachádza na videu, v otcovom kufríku, alebo si len domýšľa, ako trpelo to dieťa bez koreňov, bez zázemia, a ako veľmi chcelo prežiť.

Maskot rozpráva o ľudskom osude v neúprosnom víre druhej svetovej vojny, ale aj o vzťahu otca a syna, o tom, prečo rodičia pred deťmi taja isté veci, aké utrpenie znesie ľudská psychika bez poškodenia a aké už nie. Naznačuje, že strašná krutosť, akej sú schopní len ľudia, poznačí aj tých, ktorí z pazúrov vojny vyviazli. Židovskí vypočúvatelia otca Kurzema, ktorý dlhé roky po vojne dobrovoľne prišiel vypovedať a hľadať svoje korene, odsudzujú jeho úpornú detskú snahu o prežitie azda viac, ako keby sa nechal zabiť a poslal svoje svedectvo odkiaľsi z nebies. Ak nejde o život, nejde o nič! Až ma striasalo pri uvedomení si tejto nespravodlivosti....

Dej knihy nemožno tlmočiť, nie je celistvý, lebo aj pamäť sa bráni celistvo uchovať obraz tej hrôzy, biedy a beznádeje, ktorá zavládla nad vojnovou Európou minulého storočia. ***Maskota*** si treba so zatajeným dychom prečítať a ak je to vďaka čitateľovej empatii možné, aj fiktívne prežiť. Lebo darmo žijeme v modernej dobe, používame mobily a počítače, tvárime sa, že sme civilizovaní. Každý najmenší konflikt vo svete potvrdí, ako veľmi zviera v nás dychtí po krvi. Vlk v barančom rúchu je v nás dobre skrytý a pozná cestu von.

Martin Grbjar

Odysea nespasiteľného rebela

Joel Thomas Hynes: Z blata do kaluže. Bratislava, Ikar 2009
Preklad Marián Gazdík

Krivé uličky na východnom pobreží Kanady žijú tak ako všade inde na svete tými najčudesnejšími príbehmi – topia sa v tajných láskach, pikantných škandáloch, špinavom milovaní, páchnu drogami, alkoholom, šialenstvom i smrťou. Majú v talóne celé kroniky o odvážnych, splašených a... stratených dospievajúcich rebeloch, ktorí k nim chtiac-nechtiac akosi patria. Jedným z nich je aj Keith Kavanagh, obeť i postrach malého newfoundlandského mestečka, ktorého chaotickú, hedonistickú a sebazničujúcu súkromnú krížovú výpravu máme tú možnosť z bezpečnej vzdialenosti sledovať v debutovom (a tak trochu aj autobiografickom) románe úspešného kanadského prozaika, dramatika a herca Joela Thomasa Hynesa.

Keithova neslávna odysea sa začína v blate a skrytých uličkách Zátoky, kde sa narodil, rástol a (de)formoval, a kde sa vďaka svojej komplikovanej povahe a „hrdinským“ skutkom pomaly, ale isto vypracoval na legendu. O panictvo prišiel s dvadsaťšesťročnou ženou už v trinástich a netrvalo dlho, a len tak, zo špásu, takmer do tla vypálil celú západnú stranu mesta. V žilách mu kolujú alkohol, hnev a túžba po slobode, vďaka ktorým rezolútne prekračuje čoraz vyššie morálne a etické hranice. Osudový zvrat v Keithovom už aj tak dosť pohnutom a bezstarostnom živote nastáva vo chvíli, keď sa v opileckom delíriu vymočí na auto, ktoré patrí otcovi krásnej Natashe, sexi padlého anjela v kanadách, s čiernym lakom na nechtoch a ohnivo ryšavými vlasmi. Spolu podliehajú vzrušujúcemu neznámu a rozpútavajú ohňostroj vášne, divokých sexuálnych hier a drogových experimentov. Túžba uniknúť zo skľučujúceho zovretia malomesta (a malomyseľnosti) ich vedie preč zo Zátoky, do neznámeho sveta, do ulíc (alebo v Keithovom prípade skôr barov) provinčnej metropoly St. John's. Ani nová adresa, ani psychológ, no ani láska však nedokážu stlmiť Keithov strmý pád. Po mnohých hádkach a excesoch Natasha prijíma bolestivú pravdu a nespasiteľného rebela opúšťa. Zlomené srdce a samota otvárajú Keithovi oči a ten si uvedomuje, že on jediný je zodpovedný za svoj spustošený život, že on jediný ho ešte dokáže zmeniť – požičiava si peniaze na cestu a vyráža do Halifaxu nájsť svoju osudovú lásku...

Autor nám ponúka jedenásť strhujúcich príbehov plných násilia, neistoty, ale i štipľavého čierneho humoru, ktoré sú miestami zábavné a plné energie, inokedy zas drsné, ba až šokujúce – v každom prípade však nevhodné pre slabšie povahy. Dominantnou štylistickou črtou tohto románu je totiž agresívny a subštandardný prejav predstaviteľov mladej kanadskej generácie bohatý na expresívne, slangové a vulgárne výrazy. Aj vďaka nim tento román (či skôr zbierka poviedok) získal niekoľko prestížnych medzinárodných literárnych cien a dotiahol to dokonca až na strieborné plátno. Preto ak ste vždy chceli vedieť, čo sa odohráva v hlavách (a srdciach) večných rebelov, ak milujete kuriózne príbehy a nebojíte sa trocha špiny, určite si s Keithom Kavanaghom skočte z blata do kaluže.

Vladimír Hübner

Za chyby sa platí

Tig Hague: Zóna 22, Bratislava, Ikar 2009
Preklad Igor Otčenáš

Snom každého autora literatúry faktu je natrafiť na tému, ktorá už sama osebe je nosná. Tig Hague, hoci ani zďaleka nebol spisovateľ non fiction, také šťastie mal. Šťastie, hm... sám by to šťastím iste nenazval.

Zóna 22 je príbehom úspešného anglického brokera prestížnej firmy, ktorému zostane v džínsach štipka hašišu z víkendovej rozlúčky so slobodou. Objavia ho u neho pri príchode na služobnú cestu do súčasného Ruska. Obludný aparátčický proces rôznych stupňov vyšetrovania, až potom krátke stretnutie s pracovníkmi anglickej ambasády prerastá do útrpného čakania na súd so zámerne zveličeným trestným činom a nakoniec nezvyčajne tvrdým trestom ďaleko za Moskvou v tajge v Zóne 22. Hague opisuje vlastný hnev, zatrpknutie, krátke chvíle optimizmu, úpenlivú vieru i skepsu, ako prechádzal rôznymi štádiami anabázy vyšetrovaného a trestanca, odsúdeného cudzinca. To všetko v panoptikálnej koláži vzťahov v rámci väznice, trestaneckého tábora a v úzkej škáre, kadiaľ preniká svetlo, aj v relácii k rodičom, priateľke, známym z ambasády a odinakiaľ. Pritom si treba predstaviť neustále obmedzenú možnosť kontaktu danú predpismi a ich zneužívaním, ale tiež vzdialenosťou, keď sa pre kruté mrazy civilnými cestami vôbec nedá priblížiť k Zóne 22 a priviezť trebárs potraviny.

Dielo je vo svojej ucelenosti strhujúce, ťažko sa od neho odpútať. Jedine, čo azda možno trochu zazlievať, je nadmiera vulgarizmov, ktorá síce na jednej strane charakterizuje prostredie, ale na strane druhej najmä v počiatkoch celého rozprávania nepredstavuje Hagueho v práve pozitívnych farbách. Aj keď mu čitateľ od úvodných strán drží palce, uvedomuje si, že súkolie byrokracie preťaženého súdneho a exekutívneho systému ide rozomieľať nadrobno zrejme tiež neveľkého, ale predsa čerta. V závere zase chýba vysvetlenie, ako sa mu podarilo vyviaznuť von na podmienku. Ak to aj autor nedokázal vysvetliť, mohol poskytnúť aspoň domnienku, veď, napokon, iste sa o to aj sám zaujímal. Alebo mu máme veriť naznačené, že sa zaviazal k spolupráci pre ruskú rozviedku či kontrarozviedku?

Opisované pomery sú skutočne brutálne. Avšak treba si uvedomiť, že podobne, ak nie ešte horšie by Hague či ktokoľvek iný mohol pochodiť za podobný čin v niektorej juhoázijskej krajine. Tig Hague mal pri všetkej svojej smole jednoducho šťastie na angažovanosť ambasády (z textu jednoznačne vyplýva, že s podobnou ústretovosťou sa nemohli stretnúť štátni príslušníci iných krajín, vrátane napríklad drogy vo veľkom prevážajúceho Čecha). Tig Hague mal šťastie aj na rodičov a azda najväčšie na svoju priateľku, ktorá dokázala vykonať v Rusku dovtedy nevídaný čin... Ale o tom viac v knihe.

Michal Schuster

Kvôli nedočkavým ženám sa nevyplatí zabíjať ťavu

Daniel Katz: Zákony Anttiho Keplera. Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009
Preklad Zuzana Drábeková

Fínsky prozaik Daniel Katz (1938) si svojím ironickým prístupom k tematizovanej skutočnosti získal obľubu už vo viacerých európskych krajinách. Slovenskí čitatelia ho zatiaľ mali možnosť spoznať len dvakrát – raz v českom (***Když dědeček lyžoval do Finska***, 1993) a raz v slovenskom preklade (***Nemecký svinský pes***, 1998). Situačná komika Katzových textov sa stala impulzom dôvery, ktorý viedol Vydavateľstvo Slovart k tomu, aby nám ponúklo ďalší z klenotov autorovho rozprávačského umenia, román ***Zákony Anttiho Keplera***. Nevanie z neho stereotypne očakávaný chlad severských plání, nie je ódou na prírodné krásy za polárnym kruhom, nie je rozsiahlou rodovou ságou. Katzova kniha je humorom prekypujúca lavína nápadov, absurdít a paradoxov odohrávajúcich sa fínskemu scenáristovi Anttimu Keplerovi v slnečnom Egypte. Zastierajúc svoj židovský pôvod sa Antti, tragikomická figúrka hrajúca sa na zosobnenie mužskosti, snaží ukryť medzi panoptikom arabských postavičiek, ktorých jedinou túžbou je dobre sa najesť, prípadne si niečo vypiť. V prostredí, ktoré Anttiho obklopuje, sa nič nedá naplánovať. Čas má totiž v egyptskom ovzduší Európanovi neznáme dimenzie. Antti, zvyknutý na presnosť a precíznosť, je smoliar vyvrhnutý vždy na ten nesprávny časopriestorový breh. Záhadná vražda policajta, do ktorej sa mimovoľne zapojí, byrokratický úradník, pre ktorého je nemožné dať povolenie na čokoľvek, čo sa má konať od pondelka do nedele, agent izraelskej tajnej služby, ktorý vie aj to, o čom Antti dovtedy netušil, že urobil, a do toho platonická láska k herečke Márii, ktorá mu stále uniká... Čitateľ túžiaci po oddychu od každodenného zhonu bude touto časťou Katzovho románu maximálne uspokojený. Anttiho disgrafia, neschopnosť pamätať si ucelený text, snaha skladať ľúbostné básne či pôvabná popletenosť sú nielen hybným momentom jeho neraz alogického konania, ale najmä výsledkom Katzových naratívnych stratégií. Autor zaplnil svoj román figúrkami, ktorých reakcie na ním načrtnuté podnety sú bizarné. Sivovlasý moslimský učenec, ktorého snahou je objaviť Európanom staročia známe zákony fungovania vesmíru, si v zúfalstve nad demonštrujúcim davom rušiacim ho vo výpočtoch volí nielen verbálny atak plný zdanlivých absurdít (vypovedanie dlho skúmaných právd, napr. *Mohamed obieha okolo Alaha po eliptickej dráhe*), ale aj vajíčka, po ktorých vyčerpaní vrhá z hotelovej strechy na zúriaci dav holokrké sliepky. Zaujímavé je, že skutočným poznaním, historickou skúsenosťou predkov, oplývajú len na prvý pohľad pôžitkárski Arabi. Členovia fínskeho štábu sú myšlienkovo prázdni. Prežívajú krízu komunikácie. Ich zábava je plytká, slová nepodstatné. Jediný Antti je tým, kto vypovie čoraz zabúdanejšiu historickú skúsenosť dnešnej Európy. Uvažuje, *„ako jeden národ pokojne napochodoval do plynových komôr... Mal by sa teda aj on pridať k ťavám a kráčať ako posledný, na konci, držiac poslednú ťavu za chvost?“* Uvažuje nenásilne, nemá snahu čitateľa poúčať, dáva mu len podnety. Prostredníctvom Anttiho sa odhaľuje hĺbková rovina textu, jeho sémantické podložie. Historické, sociologické, kulturologické, náboženské či filozofické vnímanie Katzovho románu si, samozrejme, vyžaduje istú percepčnú námahu. Jej vynaloženie ale stojí za to. Vnímavým čitateľom, napokon, vyšla v ústrety aj prekladateľka ***Zákonov Anttiho Keplera***. Pohrala sa najmä s transferom slovnej a situačnej komiky do nášho kontextu. Vhodne zareagovala aj na Anttiho vystúpenie na kongrese arabských spisovateľov. Sústredenia neschopný Antti je nútený zarecitovať báseň vo svojom materinskom jazyku. Očakávanie prítomných je uspokojené výberom z toho najlepšieho, čo fínska literatúra má. Dvojveršia z klasikov sú paródiou na našu (ne)schopnosť pamätať si viac ako útržky z ich textov. Poskytujú pôžitok z odhaľovania básní, z ktorých je komponovaný nový, postmoderný text. Drábekovej preklad nám približuje atmosféru Anttiho vystúpenia aj literárnu tradíciu, ktorú (ne)poznáme: *„Zmráka sa, stmieva sa, k noci sa chýli, / od hory, od lesa, tak plače, kvíli. / Krok gondol klokoce tokom potokov / pod plotom topoľov...“* Vzťah hlavného hrdinu k nemeckému astronómovi Keplerovi z týchto veršov nevyčítame. Kto ale chce objaviť ich skrytú dimenziu, nech sa riadi jednou z rád daných Anttimu: *„Kvôli nedočkavým ženám sa nevyplatí zabíjať ťavu.“*

Peter Mráz

Storočnicu Zory Jesenskej si pripomíname v rozhovore s literárnou vedkyňou Evou MALITI-FRAŇOVOU

Výzva z minulosti

Prekladateľka Zora Jesenská (nar. 3. mája 1909 v Martine) urobila kus práce v literatúre, prekladala z ruštiny, francúzštiny a angličtiny. Bola ostrou publicistkou a kritičkou, búrila sa proti okupačným vojskám, od roku 1969 nesmela publikovať. V roku 1969 Zoru Jesenskú zbili policajti na protisovietskej manifestácii a v tom istom roku vyšiel jej preklad knihy ***Doktor Živago***. Ako to bolo: Keď v januári 1969 na hokejových majstrovstvách sveta v Štokholme vyhralo okupované Československo nad Sovietskym zväzom, začala sa v uliciach Bratislavy spontánna manifestácia. Takmer šesťdesiatročná Zora Jesenská išla spolu so študentmi a skandovala heslá. Sprievod napadli príslušníci verejnej bezpečnosti a ľudia začali utekať. Jesenská sa nerozbehla, kráčala ďalej, a keď dostala obuškom po hlave, spadla a rozbili sa jej okuliare. Po incidente Jesenskú požiadali, aby o tom napísala do českých Listov. V článku První rázné vystoupení policie Slovenské socialistické republiky sa okrem iného vyjadrila: *„Bez ohledu na svůj věk, jsem dosud schopná hnát se za něčím, ale k útěku před něčím cítím odpor vypěstovaný výchovou!“* Po tomto článku Zoru Jesenskú vylúčili z verejného života, jej preklady prestali publikovať, jej knihy stiahli z obehu. Až do roku 1989 bola zabudnutá a zamlčaná. Niektorí ľudia však mali v knižniciach napríklad jej preklad knižky Borisa Pasternaka ***Doktor Živago***, ktorá je dnes už bibliofílskou raritou, vyšiel v roku 1969 vo vydavateľstve Tatran (preložila ho podľa vydania milánskeho nakladateľa Feltrinelliho). ***Doktor Živago*** sa však dlho nepredával, takmer celý náklad zošrotovali. Prekladateľka aj redaktori nemohli ďalej robiť. Zoru Jesenskú postupne celkom odstavili z literárnej činnosti a do svojej profesie sa naplno nevrátila vlastne nikdy. Po začiatku tzv. normalizácie už ani dlho nežila. Ambiciózna žena sa utrápila z toho, že zostala umlčaná, osamelá. Zomrela 21. decembra 1972, pochovaná je na Národnom cintoríne v Martine, kde leží celá rodina Jesenských. A teraz sa na ňu už pomaly zabúda. Jej život a dielo zaznamenáva v monografii ***Tabuizovaná prekladateľka Zora Jesenská*** Eva MALITI-FRAŇOVÁ.

• Aká bola rodina Zory Jesenskej?

– Vyrastala v takmer ideálnom rodinnom prostredí, panovala v ňom hrejivá láska, veľká súdržnosť. Dušou rodiny bola matka Milina, bývalá ochotnícka herečka, otec Fedor pracoval pre ženský spolok Živena. Zora priam zbožňovala staršieho brata Fedora, lekára, ale aj prekladateľa, ktorý zomrel mladý. A vzorom jej bol strýko Janko Jesenský, uznávaný spisovateľ, po ktorom zdedila básnický talent i ostré pero. Uplatnila ho vo svojich kritikách a v publicistike. Rodinné zázemie či aspoň spomienka na najbližších, keď už neboli medzi živými, sa pre ňu stalo oporou aj v časoch zápasov s vládnou mocou, v ktorých nemala šancu zvíťaziť...

• Čo v nej vypestovalo vzdornú povahu?

– Provinčný, ale v tradičnom chápaní vždy kultúrnocentristický Martin jej dal základnú názorovú i svetonázorovú výbavu: bola to kultúrnosť založená na národnej uvedomelosti, kde malo miesto rusofilstvo i európanstvo, kde sa charakter brúsil v konflikte reálneho zla s ideálnymi princípmi dobra, ktoré tu boli vštepované. Myslím, že odtiaľto neskôr dospela k vzdornosti a odbojnosti voči všetkému nepravému, nepravdivému, nespravodlivému, zvlášť ak to pochádzalo od politickej vrchnosti. Aj v literatúre ju priťahovali buričské typy, ako Lermontov či Dostojevskij a z našich najmä Timrava – jej kritický a výsmešný nadhľad nad vtedajšou slovenskou realitou...

• Aké miesto by si zaslúžila v našej kultúre?

– Je to širší problém a slovenská verejnosť sa v ňom nejaví v najlepšom svetle. Vyzerá to tak, že nám chýba schopnosť vlastnej sebareflexie a svoje osobnosti ani ich prínos pre národné dejiny si nevieme doceniť. A dnes, keď sú mýty a veľké národné túžby všeobecne dávno zrelativizované a zdekonštruované, nám osobnosti národných dejín suplujú momentálne fetiše médií: rôzne televízne hviezdičky. Nebudem ďaleko od pravdy, keď poviem, že Jesenská je na Slovensku v podstate zabudnutá, tak ako mnohí ďalší, ktorí tu žili a niečo mimoriadne vytvorili.

• Obstoja jej preklady ešte dnes, aké boli jej najvýznamnejšie pracovné činy?

– Vynikla predovšetkým ako špičková umelecká prekladateľka. V mladosti písala aj básne a poviedky a asi by z nej bola dobrá spisovateľka či poetka, ale prekladateľstvo ju napĺňalo a tešilo. Na jej prekladoch sa podpísala radosť z tvorivej práce, preto boli také obľúbené a čítané. Nazdávam sa, že v nových časoch sa mohli vydať niektoré jej preklady ruskej klasiky a po oprášení sa mohli v divadlách hrať aj jej preklady Shakespearových drám, vytvorené spolu s manželom Jánom Roznerom. No ako to býva, realita je iná, než by sa nám žiadalo.

• Ako to bolo s Doktorom Živagom?

– Originálny rukopis slávneho románu Borisa Pasternaka prepašovali zo Sovietskeho zväzu na Západ, kde ho vydalo nakladateľstvo Feltrinelli. V Taliansku vraj vydali celú knihu o tom, ako to celé bolo, aj s udalosťami okolo Nobelovej ceny pre autora. U nás sa vtedy do tiráže napísalo, že dielo bolo preložené z vydania moskovského vydavateľstva Zemľa i fabrika, čo bolo samozrejme vymyslené... Na Slovensku sme mali román preložený už v roku 1969 (vtedy ho nemali ani v Čechách, ani v iných krajinách východného bloku), no v Pasternakovej domovine vyšiel až počas „perestrojky“ v roku 1988.

• Bola Zora Jesenská v osobnom živote šťastná? Mal na jej postojoch a výkonoch podiel manžel?

– Jej životom bola predovšetkým práca, v ktorej sa naplno realizovala. Šťastie – to bol naozaj vydarený preklad nejakého vynikajúceho diela. Aj s manželom tvorili veľmi dobre zohraný pracovný tím, bolo v ňom však miesto aj pre cit a nehu. Keďže nemala deti, dosť sa venovala mládeži; v ruskom seminári na UK vychovala celú plejádu prekladateliek-rusistiek, ktoré sa pokladajú za žiačky Jesenskej, ako Ružena Dvořáková-Žiaranová, Viera Marušiaková, Soňa Čechová a ďalšie. Jej osobný život bol naplnený viac tragickými pocitmi. Veľmi skoro jej zomrel milovaný brat Fedor, neskôr v Tatrách zahynula aj jeho dcéra Zorka, Jesenskej neter a krstňa, ktorá jej bola až prekvapivo podobná. To všetko veľmi ťažko prežívala.

• Čo vás pri bádaní najviac prekvapilo?

– Odkrývala sa mi vo vzťahoch s najbližšími, či už to bol jej nežný vzťah k rodičom, alebo priam materská láska k manželovi, ktorý bol o 13 rokov mladší. Naozaj mala v sebe veľmi veľa citu a lásky k tým, ktorých ľúbila, asi preto dokázala tak vášnivo bojovať s nepriateľmi. Veľa o jej povahe a osobnostných črtách mi dali archívne materiály. Korešpondencia, zápisky... celkovo mala akýsi posvätný vzťah k písaniu, papieru, odkladala si dokonca všetky účtenky a pokladničné doklady o honorároch...

• Dala by sa rátať k slovenským feministkám?

– Z historického odstupu si myslím, že vo svojom čase a prostredí to bola feministka, a nielen preto, že pôsobila v ženskom hnutí v spolku Živena. Mala radikálne názory a presadzovala ich radikálne, v polemikách a zápasoch s protivníkmi, čo boli samozrejme väčšinou muži. V dejinách našej kultúry svojím zástojom predstavuje naozaj individuálny a výnimočne autonómny ženský hlas.

• V čom je stále aktuálna a moderná? Je to hrdinka alebo provokatérka? Prečo je stále tabuizovaná?

– Osobne obdivujem jej schopnosť nebáť sa mať vlastný názor, keď všetci tvrdia niečo celkom iné a zo všetkých síl za tento svoj názor bojovať. A to za okolnosti, keď bolo hlásanie odlišného názoru z každej stránky nebezpečné. Premýšľam tiež o tom, ako sa k takej odvahe dopracovala bytosť, ktorá bola „iba“ žena a „iba“ prekladateľka... K hrdinstvu neraz patrí aj istý druh veľmi ušľachtilého provokatérstva. Už len fakt, že človek vyprovokuje sám seba k nejakému hrdinskému činu. Zdá sa, že naše prostredie, historicky poznačené nedostatkom smelosti aj sebavedomia, asi nie je schopné takúto výnimočnosť stráviť – aj o tom svedčí tabuizácia Zory Jesenskej. Akoby naďalej ostávala provokujúcou výzvou obrátenou do budúcnosti.

Elena Dvořáková

ZO SVETA KNÍH

Zaostrené na malého čitateľa

V ukrajinskom Ľvove sa v máji uskutočnil už tretí ročník Fóra vydavateľov deťom, na ktorom sa zúčastnilo 55 ukrajinských vydavateľstiev kníh pre deti a mládež. Do Paláca umenia, kde sa fórum konalo, to malo najbližšie Vydavateľstvo Starého Leva, ktoré predstavilo novinky od švédskeho autora Jana Olafa Ekholma a domáceho Ivana Andrusiaka, z edície Rozprávky Starého Leva uviedli knihy gruzínskeho spisovateľa Gurama Petriašviliho a Litovčana Jonasa Avižiusa. Organizátori a vydavatelia sa usilovali pritiahnuť čo najväčší počet malých čitateľov, preto spojili fantazijné s praktickým. Nechýbal karneval masiek, rytierske súboje, dômyselné hry. Vydavatelia, knižní distributéri a organizátori podujatia sa snažili poskytnúť návštevníkovi úplnú informáciu o súčasnej knižnej produkcii pre deti a mládež. **–ij–**

Olga Tokarczuková na Světe knihy

Poľská prozaička Olga Tokarczuková sa počas pražského knižného veľtrhu Svět knihy stretla s publikom nad svojím románom ***Běguni*** (v češtine vyšiel vlani vo vydavateľstve Host). Ocenila, že aj v preklade zachovali jeho pôvodný názov, ktorý upozorňuje na fenomén *bytia v pohybe.* Slovom *běguni* sa pôvodne nazývala pravoslávna sekta z 18. storočia, ktorá verila, že svet je dielom diabla. Satan vládne svetu a zákerným spôsobom sa nás snaží podmaniť. Ak chcel kresťan uniknúť satanovej nadvláde, musel byť neustále v pohybe. Pojem *bytie v pohybe* umiestňuje autorka do dnešných reálií, hrdinka jej románu je neustále na ceste. Je všade a nikde. Je okom, ktoré cestuje po železničných staniciach a letiskách a pozoruje dianie okolo. Je svedkom hektického času veľkých miest. Svet súčasných *běgunov* je chaotický. Rozprávačka stále hľadá niečo, o čo sa možno oprieť. Objavuje sa telo – krehký dopravný prostriedok, ktorým sa pohybujeme. Nielen vo vážnej polohe sa niesla pražská beseda. Olga Tokarczuková porozprávala zážitky z moskovského metra, kde strávila tri dni a tri noci. To je dopravný prostriedok, kde sú ľudia neustále v pohybe. Niektorí jazdili na konečnú a zasa späť, iní v metre nocovali. Aj pod vplyvom moskovských zážitkov napísala príbeh venovaný *běgunom.* **–jw–**

Pokračovanie Odkazu Dračích jazdcov

Keď Christopher Paolini (1983) odovzdával v novembri 2001 na vydanie rukopis prvého dielu fantasy ságy, ani netušil, že vďaka svojmu hrdinovi Eragonovi a dračiemu mláďatku Zafire si získa nielen srdcia mladých čitateľov, ale aj svetovú slávu a nemalé zisky za predané výtlačky. Našim čitateľom sprostredkovalo príbehy jeho hrdinov Vydavateľstvo Fragment vo všetkých troch dieloch v edícii Odkaz Dračích jazdcov, po ***Eragonovi*** nasledovali ***Eldest*** a ***Brisingr***. Americký vydavateľ Christophera Paoliniho Alfred Knopf má pre jeho fanúšikov dobrú správu: 3. novembra tento rok vydá záverečnú časť jeho tetralógie ***Eragon´s Guide to Alagaäsia*** (Eragonov sprievodca po Alagaäsii).

Stasiuk vo francúzštine

Andrzej Stasiuk (1960) patrí v súčasnosti k najprekladanejším poľským autorom a hoci si svojimi prózami z kníh ***Dukla*** (Baum 2004) a ***Haličské poviedky*** (Vyd. Slovart 2008, obidve v preklade Jozefa Marušiaka) získal priazeň aj našich čitateľov a druhou dokonca filmových divákov (film *Jahodové víno* nakrútený na motívy Haličských poviedok mal premiéru vlani na Slovensku), ďalšie jeho diela v slovenčine zatiaľ nemáme. Vo francúzštine mu tento rok vyšli až dve knižky – vynikajúca detektívka ***Deväť*** (Neuf) a súbor poviedok ***Fado*** (obidve vo vyd. Christian Bourgois). V poviedkach sprostredkúva čitateľom zážitky z potuliek po Európe – od „výnimočného Belehradu“, cez „Rumunsko, krajinu tisíc a jednej noci“, Albánsko až po Slovensko. *„Cestovať znamená žiť. Cestovanie nám život zakaždým zdvojnásobuje, strojnásobuje, zmnohonásobuje,“* píše Andrzej Stasiuk. Francúzski čitatelia už poznajú z jeho tvorby knižky ***Par le fleuve*** (Cez rieku, 2000), ***Dukla*** (2003), ***Contes de Galicie*** (Haličské poviedky, 2004), ***L'hiver*** (Zima, 2006), cestopis ***Mon Europe*** (Moja Európa, 2004, napísal s ukrajinským autorom Jurijom Andruchovyčom), ***Sur la route de Babadag*** (Cestou do Babadagu, 2007) a ***Le corbeau blanc*** (Biela vrana, 2007).

–báb–

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

v USA

Beletria:

1. Michael CONELLY: **The Scarecrow** (Strašiak), Little, Brown
2. Lee CHILD: **Gone Tomorrow** (Odišiel zajtra), Delacorte
3. John SANDFORD: **Wicked Pray** (Zlovestná korisť), Putnam
4. Lisa SEE: **Shanghai Girls** (Šanghajské dievčatá), Random House
5. James PATTERSON – Maxine PAETRO: **The 8th Confession** (Ôsme priznanie)
6. Charklaine HARRIS: **Dead and Gone** (Mŕtvy a navždy preč), Ace
7. Douglas PRESTON – Lincoln CHILD: **Cemetery Dance** (Tanec na cintoríne), Grand Central
8. David BALDACCI: **First Family** (Prvá rodina), Grand Central
9. Stephanie MEYER: **The Host** (Hostiteľ), Little, Brown
10. Chuck PALAHNIUK: **Pygmy** (Pygmej), Doubleday

Literatúra faktu:

1. Mark R. LEVIN: **Liberty and Tyranny** (Sloboda a tyrania), Threshold Editions
2. Malcolm GLADWELL: **Outliers** (Výnimoční), Little, Brown
3. Doug STANTON: **Horse Soldiers** (Vojaci na koňoch), Scribner
4. Elizabeth EDWARDS: **Resilience** (Odolnosť)Broadway
5. Jeffrey ZASLOW: **The Girls from Ames** (Dievčatá z Amesu), Gotham
6. Larry KING – Cal FUSSMAN: **My Remarkable Journey** (Moja pozoruhodná cesta), Weinstein
7. Michael J. FOX: **Always Looking Up** (Vždy hľadím hore), Hyperion
8. Christopher BUCKLEY: **Losing Mum and Pup** (Stratiť mamu a oca), Twelve
9. Jim COLLINS: **How the Mighty Fall** (Ako padajú mocní), Jim Collins/Harper Collins
10. David A. KESSLER: **The End of Overeating** (Koniec prejedaniu), Rodale

Ocenenie za vysvedčenie

Ján Milčák

Rozprávkový vláčik

Levoča, Modrý Peter 2008
Ilustrácie Renáta Milčáková

Jeden jarný deň sa vypravia zo železničnej stanice na podivuhodnú cestu starenka strieborná Zuzanka a starčekovia Albert a Florián. Nikdy predtým sa nestretli. Ich cesta je náhodná a jej cieľom železničná stanica Prekvapenie. Cestou riešia úlohy a situácie, s ktorými sa stretávajú. Tak sa postupne lepšie spoznávajú. Pre čitateľa je vnútorná harmónia tejto skupiny skutočným zážitkom. Zo všedno-nevšedných okolností zosnoval Ján Milčák zvláštny príbeh. Jeho osobitosť zrejme vykoľají detského adresáta z bežných čitateľských skúseností. Tento text si totiž vyžaduje vnímavého prijímateľa, ktorý sa pri čítaní, podobne ako hrdinovia príbehu, spontánne poddá behu okolností bez predsudkov a vlastných nárokov na rozprávku a nechá sa odviesť do sľúbeného Prekvapenia. Deťom bude pravdepodobne blízky jazyk, úsporný na detaily i vysvetľovania. Podobá sa detskej reči. Aj v tom napokon spočíva jednoduchosť a zároveň i komplikovanosť textu. Čitateľa neraz prekvapí nečakaná nadväznosť situácií i reakcií postáv. Za vysvetlením, významom sa musí ponoriť hlbšie. Musí si klásť základné otázky – prečo? ako? – a hľadať vnútorné súvislosti. Otázky kladie čitateľovi aj autor: *„Čo všetko potrebuje cestujúci na cestu?“* Pritom mu nejde o praktický, vecný ale najmä o filozofický kontext. Odpoveď na takú závažnú otázku si človek, a to len čiastočne, formuluje v priebehu „cesty“ alebo na jej konci. Reakcie postáv sú dôležitým signálom naspoznávanie ich charakteru. Je to jediný spôsob, ako si v tejto rozprávke čitateľ vytvára predstavu o hrdinoch príbehu. Priamu charakterizáciu používa autor totiž výnimočne. Pôvabne a s psychologickou presnosťou Milčák vykreslil svet starých ľudí. V ich dialógoch zaznieva múdrosť, prežité skúsenosti. Vedia však prekvapiť detskou hravosťou, ba i typicky stareckou zmätenosťou, dezorientáciou a niekedy i podráždenosťou, ak ich nejaká okolnosť príliš zaskočí. Pôsobia ako príjemné, pozitívne postavičky. Ich kladný charakter sa neprejavuje v tom, že by dokázali hrdinsky dokonale zvládnuť každú výzvu a prekážku. Robia chyby, tápu, chvíľami sú i bezmocní. Krása ich osobnosti je vo vyváženom charaktere, z ktorého vyžaruje úcta k životu, úcta k tvorstvu, láska a bezpečie. Tieto kvality sa prejavia pri láskavej a trpezlivej komunikácii s prísnou a netrpezlivou sprievodkyňou opičkou, a najmä pri dojímavo obetavej starostlivosti o tajomné vajíčko, ktoré sa neznámym spôsobom dostalo do kupé. Z vajíčka sa nakoniec vyliahne káčatko. A práve vtedy sa naši cestovatelia dostávajú do cieľa – do stanice Prekvapenie. Ich ochota nasadiť sa pre experiment a životné dobrodružstvo sa vyplatila. Nový život, malé káčatko, ich prenesie nielen do spomienok na mladosť, ale naladí ich na nové dobrodružstvo. Kvôli malému drobcovi sú totiž schopní zabudnúť na svoje starčekovské obmedzenia, odvážne sa vrhnú do rybníka, aby naučili kačiatko plávať. Je to napokon bláznivý a nezmyslený nápad. Čitateľ však tuší, že vodný kúpeľ bol azda z nebeských výšin dopredu pripraveným zážitkom celej výpravy. Dieťa si pri dešifrovaní textu rozprávky bude počínať najmä intuitívne. To je napokon bežný spôsob, akým sa môže zhostiť rozprávok s filozofickým a symbolickým podtextom. Pre jeho čitateľský i osobnostný vývoj sú však dôležité. Milčákova rozprávka ho vedie k láske a k úcte k životu. Dáva mu nahliadnuť do láskavého sveta starčekov a stareniek. Učí ho slobode spontánne a odvážne nastúpiť na vlak a tešiť sa na Prekvapenie.

Timotea Vráblová

Nataša Tanská

Zajtra ideme do školy. Rozprávky o Pufovi a Mufovi

Bratislava, Buvik 2009

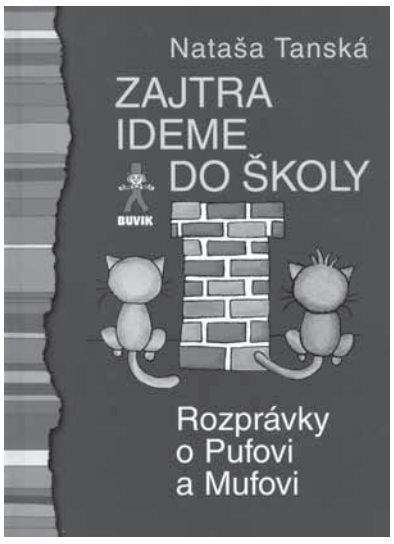

Príbehy dvoch kocúrikov sa dočkali prekladov do jedenástich jazykov i vydarenej animovanej filmovej podoby. Krátke, zdanlivo jednoduché texty uvedú čitateľov do sveta učebníc a skúšania (cyklus Zajtra ideme do školy), zoznámia ho s „tajomstvami“ vidieka (Puf a Muf na dedine) či so športovými disciplínami (Puf a Muf a vrabec Oskár). Nataša Tanská je majsterkou nenásilného poučania. Jej rozprávky charakterizuje súhra slovnej hry s dokonalým využitím situačného gagu. Dômyselné slovné hry ukrýva pod povrch nezáväzného fígľovania. Práve preto boli jej rozprávky vďačným námetom na kreslený seriál, jeho významnou súčasťou však na rozdiel od príbehov Toma a Jerryho či Vlka a zajaca bolo sprievodné slovo. Súhra myšlienky s pohybom a slova s obrazom je pre Tanskú prirodzená, pretože študovala herectvo, hrala vo viacerých filmoch a je aj autorkou scenárov. Celé naše vedomé vedenie knižku neoberie o dojem prirodzenosti a hravej spontaneity. Žonglovanie nápadmi sa úspešne tvári ako záblesk náhlej inšpirácie – lenže práve zmienená ľahkosť je cieľom. Tanskej knižky pre najmenších poskytujú deťom dnes a poskytovali i v čase vzniku popri dielach Feldeka, Heviera či Pavloviča slobodu od výlevov spisovateľských tráum a obrazov upotenej driny, podaných často ešte upotenejšou štylistikou. Ponúkajú pohľad z opačného humorného a zábavného konca. Úsmev klauna skrýva mnoho zaujímavého a dokáže vykresať zmysel i zo zdanlivého nezmyslu. Zamysleli ste sa napríklad niekedy s Pufom a Mufom nad tým, ako vieme, že je dnes a nie zajtra? Možno ste ešte včera, neviete o autorke vôbec nič – a len si tak čítate o dvoch kocúroch, ktoré sa boja, že nebudú vedieť kamarátovi vyškrabať z vysvedčenia štvorku. Veríme, že túto pomoc nebudete od nich potrebovať. Ak sa chcete s nimi skamarátiť, stačí, ak nám do redakcie pošlete do 8. júla kupón vydavateľstva Buvik z 11. strany a jednému z vás knižku o Pufovi a Mufovi pošleme.

Miloš Ferko

Miroslav Demák

Husle

Bratislava, ESA pre Delta M 2008

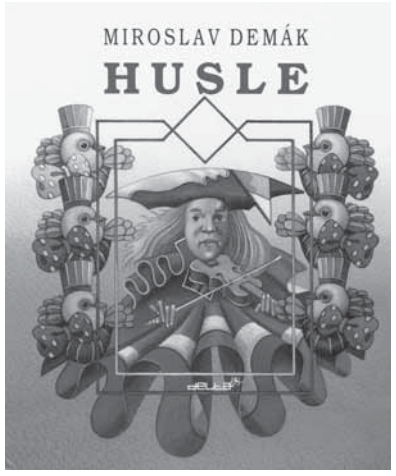

Knižka pre deti s ilustráciami Vladimíra Kardelisa sa na knižný trh dostáva už v druhej edícii. Kľúčoví hrdinovia príbehu, Básnik, Maliar a Huslista, sú symbolickými postavami. Nemajú ani osobné mená. Čitateľ si aj ich podobu dotvára podľa vlastných predstáv a fantázie. Dospelý, poučený čitateľ si uvedomí možný voľný presah tohto príbehu ku kultúrnej histórii. Hudba sa v dávnych časoch funkčne spájala s inými umeleckými žánrami. Poézia bola väčšinou spievaná za sprievodu hudobných nástrojov. Interpreti básní – piesní pritom niekedy používali ešte aj výtvarné ilustrácie. Príbeh pripomína starobylé hrdinské rozprávania. Huslista zomiera a poverí svojich priateľov Básnika a Maliara, aby odovzdali jeho dedičstvo – husle tomu, „kto dokáže najviac.“ Básnik a Maliar sa vyberú hľadať do sveta najväčšieho hrdinu alebo majstra, ktorý by zodpovedal tomuto kritériu. Pred nimi defiluje plejáda alegorických postavičiek, ktoré, hoci v novodobom, deťom prispôsobenom „háve“, reprezentujú staroveký mytologický „inventár“ živlov a prírodných úkazov, rozličné prejavy prírodných síl. Básnik a Maliar sú fascinovaní ohromujúcou energiou vody, zeme, vzduchu. Zároveň však cítia, že pôsobnosť každého zo živlov má hranice a že ich možnosti a sila nezodpovedajú podstate odkazu, ku ktorému ich zaviazal priateľ Huslista. Prejdú šírošíry svet. Odpoveď však zákonite nenájdu. Tá ich čaká, až keď sa unavení a sklamaní napokon vrátia domov, do blízkeho, intímneho prostredia. „Najviac dokáže“ malé dieťa, lebo pred nim sa rozprestiera celý neodžitý príbeh s pestrou paletou možností a hrdinských výziev. Pre dieťa môže byť tento príbeh povzbudením. Najmä, ak sa bude mať s kým o ňom porozprávať.

Timotea Vráblová

Vydavateľstvo Školmédia vám poskytuje rozprávkou Anny Kyselovej o kvapôčke Perličke zábavné učenie angličtiny. Stačí, aby ste nám poslali do 8. júla kupón Školmédie z 11. strany a môžete začať.

BIBIANA pre všetky deti

Medzinárodný dom umenia pre deti BIBIANA venuje veľkú pozornosť aj postihnutým deťom rozličnými aktivitami, ako sú výstavy, predstavenia či tvorivé dielne. Významnou súčasťou týchto aktivít je aj knižná tvorba pre deti s rôznym postihom, pri ktorej spolupracuje Slovenská sekcia IBBY s Medzinárodným výborom pre tvorbu postihnutých UNESCO. Výbor sústreďuje v dokumentačnom stredisku v Oslo knihy, pomôcky a rozličné poznatky z oblasti tvorby pre postihnutých, o postihnutých a aj o ich tvorbe.

V BIBIANE už dvadsať rokov popri Slovenskej sekcii IBBY pôsobí aj iniciatíva Book handicap (predsedníčkou je Dr. Gabriela Škorvanková), ktorá sa zaoberá knižnou tvorbou pre deti a mládež so špeciálnymi potrebami. Úlohou tejto aktivity je predstavovať ich vlastnú tvorbu, ako aj špecifickú tvorbu o hendikepovaných ľuďoch a určenú pre nich. Book handicap realizuje svoje aktivity nielen v BIBIANE, ale popularizuje ich všade na Slovensku a v zahraničí. V poslednom období to boli výstavy v spolupráci s Národným centrom zdravotníckych informácii a zariadeniami špeciálneho školstva v októbri 2008, v Múzeu špeciálneho školstva v Levoči v apríli a máji 2009 a v Kysuckej knižnici v Čadci v máji a júni 2009. Book handicap dlhodobo spolupracuje s Mestskou knižnicou a liečebným zariadením Zelený strom v Piešťanoch a inde.

Podujatia nie sú určené len malému okruhu ľudí, naopak. Práve široká verejnosť sa potrebuje oboznámiť so špecifikami jednotlivých porúch, pretože ľudí so špeciálnymi potrebami pribúda. Knižná tvorba na výstavách z domácej i zahraničnej produkcie, ktoré cyklicky uvádza BIBIANA v spolupráci s Dokumentačným strediskom IBBY v Nórsku, búra bariéry medzi oboma svetmi a umožňuje tak priblížiť sa jeden druhému. Aktivity BIBIANY podnietili aj tvorbu autorov z radov ľudí s hendikepom a pre nich. Táto tvorba neslúži len postihnutým, ale predovšetkým ostatným, aby pochopili ich svet a zbavili tak spoločnosť názorov o nich a o falošnej humanite, ktorá sa často núka namiesto zabezpečovania konkrétnych potrieb. Významným príspevkom k tomuto vzájomnému zbližovaniu sú aj knižky ***Veveričky*** od autorov Jána Uličianskeho a Petra Čisárika, alebo hravý úvod do znakovej reči ***Päť prštekov na ruke*** určený predovšetkým pre počujúcich, aby sa s nepočujúcimi naučili komunikovať, či knižka Z. Dvořákovej ***Tak si tu ja krásne žijem***.

–r–

Gaby Goldsack

Moja najlepšia kamarátka

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2008
Ilustrácie Frances Evans
Preklad Toňa Revajová

Byť otcom päťročnej dcéry nie je práve najľahšie. Otec si myslí, že na niektoré veci má jeho malá ešte primálo rôčkov. Napríklad na parádenie, ozdobovanie maminými šperkmi. Autorka zrejme rozumie dievčenskej duši lepšie. Ponúka príbeh o dvoch kamarátkach, ktoré sa síce priatelia, ale predsa len k sebe musia nájsť cestu. Na obale knihy je pripevnená dvojretiazka spájajúca sa v srdci z dvoch častí. Pre každú kamarátku jedna retiazka a polovica srdca. Obdarovanie, vyznanie sa z hĺbky priateľstva medzi dvomi dievčatkami utuží ich vzájomné puto. Aj keď možno nejedna mama by bola najradšej najlepšou priateľkou dcéry sama... Moja dcéra obdarovala druhou retiazkou, teda za najlepšiu kamarátku si zvolila – plyšového psa.

–msch–

Mám 1 rok – Spoznávam zvieratá
Mám 1 rok – Spoznávam slová
Mám 2 roky – Učím sa slová
Mám 2 roky – Zvieratká na farme

Bratislava, SLOVART-PRINT 2009

Pestré farby a rôzne tvary v kombinácii s jednoduchou koncepciou a funkčným nápadom, to sú základné charakteristiky každého moderného a dobrého leporela. Leporelo zväčša predstavuje vstupný krok detí na ceste rozširovania vlastného vedomia, takže musí byť navonok aj hračkou, aby dieťa prilákalo a neľakalo, a aj knihou, aby dieťa pochopilo, že v takomto niečom sa nachádza oveľa viac informácií ako v ostatných predmetoch. Hoci to môže vyznieť priveľmi vážne, leporelo je vzhľadom na prijímateľa zásadnejšou literatúrou, ako knihy pre mládež či dospelých. Paradoxom je, že leporelám sa samostatne nevenuje žiadna kritika, a ak, potom skôr v pedagogike či psychológii... Séria leporiel z vydavateľstva SLOVART-PRINT určených jednoročným a dvojročným deťom predstavuje kvalitný náučný rad, ktorý možno bez obáv o ďalší vývoj ponúknuť našim deťom, aby pozorovali, spoznávali a učili sa. Názorné ilustrácie blízkych vecí a zvierat môže dieťa aktuálne spájať s vlastnou skúsenosťou. Inými slovami, nenájde tu raketoplán alebo žirafu, ale loptu a mačku. Dôležitejšie objekty sú osobitne vyznačené na vystupujúcom okraji strán, takmer ako ikonky v počítači. Navyše sprievodný text nemá len opisnú, pasívnu hodnotu: určujúcim grafickým prvkom, kruhovými otvormi, sa podarilo témy na otvorených stranách previazať s témami predchádzajúcimi či budúcimi. To je vlastne hmotný predobraz prepájania myšlienok, takže dieťa prostredníctvom týchto kníh získava aj logické základy samotného myslenia.

-rm-

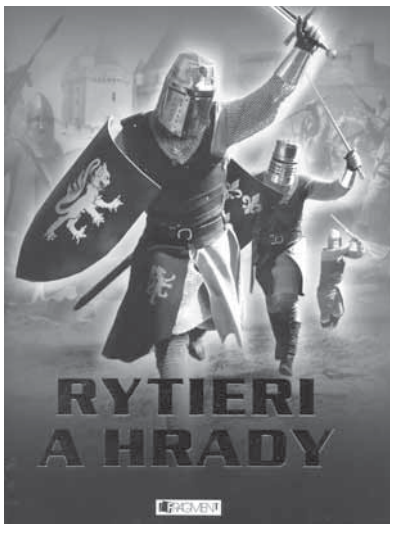

Ak cez prázdniny pripravujete pre svoje ratolesti výlet na niektorý stredoveký hrad, obrazová kniha ***Rytieri a hrady*** z Vydavateľstva Fragment vám poskytne veľmi dobrú predstavu o živote na týchto pevnostiach. Vydavateľstvo Fragment venuje knižku jednému z vás, ktorí nám pošlú jeho kupón z 11. strany do 8. júla.

Alena Bartlová – Igor Thurzo

Slovenský Perikles

Náčrt životnej cesty Milana Hodžu, prvého slovenského predsedu vlády ČSR

Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2008

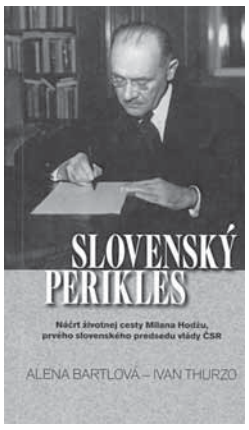

Pôvodná verzia knihy zachytávajúcej životné osudy Milana Hodžu je z pera vzdialeného príbuzného (Igor Thurzo je vnuk brata Milana Hodžu) a mala vyjsť pri príležitosti šesťdesiatych narodenín vtedajšieho predsedu vlády ČSR. Prudká zmena politických pomerov a okolnosti z nej vyplývajúce (Mníchov, rozpad ČSR, Hodžova abdikácia a odchod do exilu) spôsobili, že sa k čitateľovi dostáva až na začiatku 21. storočia. Keďže Igor Thurzo stihol osudy Milana Hodžu zachytiť len do roku 1905 (zvolenie za poslanca Uhorského snemu), pre potreby súčasného čitateľa knižku doplnila o životopisný prehľad renomovaná historička Alena Bartlová. Dostávame tak komplexný pohľad na človeka v kontexte doby. Milan Hodža je jednou z najzaujímavejších a najrozporuplnejších osobností slovenských dejín. Podobne ako Štefánik (odhliadnuc od tragickej smrti) nezapadá do konceptu slovenských národných martýrov. Nehanbí sa byť úspešným politikom, ekonómom, lídrom agrárnej strany, prvým Slovákom vo funkcii predsedu vlády Československa, diplomatom, vedcom. V rámci Uhorska organizuje spoluprácu Rumunov, Srbov a Slovákov, aby tak vytvoril účinnú protiváhu maďarskej parlamentnej väčšine. V blízkosti následníka trónu Rakúsko-Uhorska Františka Ferdinanda sa stáva jedným z iniciátorov plánu federácie v strednej Európe. Tieto myšlienky rozvíja na sklonku života (knižka *Federation in central Europe*, 1942), takže by sme ho v súčasnosti mohli konjunkturálne vyzdvihnúť ako jedného z predchodcov a spolutvorcov myšlienky Európskej únie. Nebolo by to proti duchu osobnosti – napríklad krátko po roku 1918 Hodža publikuje brožúru pod názvom Československý rozkol, v ktorej viaceré fakty a okolnosti slovenských dejín účelovo prispôsobuje idei čechoslovakizmu. Proti jeho spisu sa svojou knižkou ostro postaví Jozef Škultéty. O polemike týchto osobností sa viac môžete dozvedieť v publikácii *Polemika o československom rozkole*, ktorá vyšla roku 2008 v politologickom ústave Matice slovenskej. Spor však neviedol k nezmieriteľnému nepriateľstvu, o čom napokon svedčí predslov Jozefa Škultétyho k chystanému vydaniu Slovenského Perikla z roku 1937.

Publikácia ***Slovenský Perikles*** je nanajvýš potrebná, ale aj zaujímavá. Najmä v prvej časti (autor Ivan Thurzo) nájdete neoceniteľné a inde pravdepodobne nezachytené detaily z rodinnej histórie. Dozvieme sa o pôvode mena Hodža z protitureckých bojov, o významných predkoch, ktorí sa aktívne zapojili do národného obrodenia, o detstve Milana Hodžu. Aj po desaťročiach musím obdivovať, ako sa Thurzo zmocnil témy. Bez nekritickej oslavy využil postavenie oslávencovho príbuzného a dal čitateľom i historiografii naozaj to, čo by iní nedokázali. Šikovne prepojil históriu oficiálnu s históriou rodiny.

Alena Bartlová prispela väčšmi faktografickými pasážami. Množstvo dostupných materiálov z obdobia medzivojnovej ČSR vedie autorku k väčšej strohosti vyjadrovania. Textové informácie dopĺňa fotografická príloha.

Napriek informáciám v predslove vydavateľa, známeho publicistu Romana F. Michelka, a na obálke knižky som mal problém orientovať sa v knižke. Pri zbežnom listovaní sa nedá rozoznať, kde sa končí časť písaná Thurzom a začína časť vytvorená Alenou Bartlovou. Žiadal by sa mi osobne, kvôli prehľadnosti, predel. Chcem pri čítaní vnímať i kontext doby vzniku textu, pretože je dôležitý.

Napokon, práve Hodžove publikácie sú najlepším dôkazom tohto tvrdenia.

František Litecký

NEMLČAŤ: ŽENA V LITERATÚRE

Anketa vznikla v spolupráci so slovinským vydavateľstvom *Apokalipsa* a americkým projektom *Tell U. S. Poets* zameraným na zmapovanie tvorivých podmienok pre ženy-autorky od Mexika až po Čínu. Ponúkame vám rôznorodé príspevky z našich zemepisných šírok – úvahy na danú tému. Anketu edične pripravila, príspevky zozbierala a do slovenčiny preložila spisovateľka a literárna vedkyňa Stanislava Repar.

1. Čo znamená byť spisovateľkou, poetkou, dramatičkou v dnešných podmienkach?
2. Akú úlohu na tomto poli zohrávajú príslušné inštitúcie?
3. Ako sa pozeráte na vzťah medzi ženským písaním, písaním žien a feminizmom (feminizmami)?
4. Kde vidíte rezervy, resp. možnosti na zlepšenie situácie?

Ivica RUTTKAYOVÁ (1963), spisovateľka a publicistka, redaktorka pre kultúru, umenie a spoločenské vedy v SRo. Publikovala básnickú zbierku ***Anjeličkárka – Komentáre*** (2002), prózu ***Marilyn miluje literatúru*** (2007). Za hru ***Call-girl*** (2004) získala Prémiu Literárneho fondu.

1/ Netrúfam si všeobecne hodnotiť stav vecí... Je dosť zrejmé, že na Slovensku je menej žien, ktoré píšu, a stále sú hodnotené akoby v inej kategórii než ich mužskí kolegovia. Veľa závisí aj od generačného pohľadu... nesmelo dúfam, že niektoré axiómy sa u mladých ľudí menia. Môj pocit z vlastného písania je rozpačitý. Ešte vždy nie som vyrovnaná s otázkou, či môj pohľad na veci, moja poetika a môj literárny názor niekoho skutočne zaujímajú... Na druhej strane sa vždy znova utvrdím v tom, že v tzv. svete žien je množstvo nevyartikulovaných správ. To ma neprestáva fascinovať – ten nekonečný priestor. Niekedy mám pocit, akoby vedľa jednej západnej civilizácie ležala ďalšia, paralelná, ktorú len postupne objavujeme. Napĺňa ma úžasom, že som jej súčasťou....

2/ Mnohé základné informácie sa do slovenského spoločenského kontextu dostali vďaka občianskemu združeniu Aspekt a postupne aj vďaka iným aktivitám tretieho sektora. Nie som si istá, nakoľko ovplyvnili verejnú mienku, ale v každom prípade otvorili mnohé otázky, o ktorých sme sa naučili diskutovať. Našťastie.

3/ Na najrozličnejších fórach sa stretávam s tým, že ženy, ktoré majú vysloviť svoj názor, hneď na úvod nezabudnú na čarovnú formulku: Ja nie som žiadna feministka, ale... Už sa mi nechce ani smiať, ani plakať. Je pohodlnejšie a bezpečnejšie dištancovať sa. Aj po takomto úvode však bývajú názory žien často smelšie a premyslenejšie. To možno poskytuje istú perspektívu.

4/ Feminizmy sú pre mňa spôsob života, alebo lepšie povedané, spôsob, akým pochybujem o živote. O sebe, o spoločnosti, o kultúre a nepochybne aj o feminizmoch... Vyhľadávam zdroje tohto kritického myslenia, je to moja vnútorná potreba. V prípade, že je nás viac, ako o tom svedčí aj táto anketa, dostatok prameňov bude pre každú iste povzbudením. Aby sa niektoré debaty stali samozrejmejšími, aby sme nemali tak často pocit, že začíname opäť od nuly... Vytvárať priestor a vytvárať prepojenia. Takto nejako totiž funguje kultúra – ako organizmus.

Jana KOLARIČ, slovinská dramatička, autorka poézie aj prózy. Debutovala úspešnou hrou pre deti *Salon Expon* (1976), zostavila a režijne spracovala kolekciu textov pre školské divadlá *Primadona*, autorka hádaniek aj románov *Izpred kongresa* (2006) a *Draga Alina, draga Brina* (v spoluautorstve, 2008).

1/ Z vlastnej skúsenosti viem, že z písania kníh sa u nás nedá (vy)žiť, pre malý trhu a nízke náklady. Ako autorka s rodinou musím robiť aj všeličo iné, aby sme vôbec skromne prežili, hoci sme na to dvaja. Lektorujem texty, prekladám, píšem doslovy, redigujem za honorár, občas sa pustím aj do režírovania divadelných hier (vzdelaním som režisérka). Závisím od vyplácania honorárov, tie však neprichádzajú ani rýchlo, ani pravidelne, ale s niekoľkomesačným oneskorením – ak vôbec. Preto spisovateľky zväčša nie sú na voľnej nohe, ale držia sa stáleho zamestnania (najčastejšie v školstve) a tvoria popri práci, ak im to umožní čas. Medzi mužskými kolegami je omnoho viac „freelancerov“.

2/ Médiá prehnane ospevujú ženy aktívne vo všetkých smeroch a vytvárajú tak ideál akejsi super-ženy, ktorá zvládne všetko a vo všetkých rolách je perfektná: profesionálna umelkyňa, ideálna gazdiná, matka, manželka, dcéra – opora rodičov. Jej počínanie by malo mať aj finančný efekt, celkový spôsob jej života by mal byť „na úrovni“, „štýlový“, „nadizajnovaný“, o nátlaku na vzhľad ani nehovoriac. Tiež by mala ovládať podnikanie už kvôli úspešnosti svojich kníh na trhu. Nič čudné, že potom chýba čas a energia na to základné – na tvorbu. Autorky, ktoré sa týmto tlakom nechcú podriadiť a utiahnu sa z hlavného prúdu, sú natoľko obchádzané a zamlčané, že vlastne nejestvujú. Môžu písať úžasne, ako chcú, mediálne neexistujú.

3/ Podľa skúseností v početných súťažiach môžem povedať, ako vidím vplyv ženského písania na úspech u porotcov a v komisiách. Zdá sa, že literárnych súťaží sa zúčastňuje omnoho viac mužov. Nielen na prvom mieste (to bez debaty), ale aj medzi prvými desiatimi je väčšina mužských mien. Keďže sú súťaže anonymné, nedá sa predpokladať nejaké organizované sprisahanie. Dôvod vidím inde: v tom, že ženské písanie je už apriórne považované za niečo menejcenné. Emočné zložky sa najčastejšie interpretujú s negatívnym predznačením ako „presladenosť“, „sentimentálnosť“, „melodramatickosť“, „zmäkčilosť“. Niektoré autorky sa zo skúseností naučili, čo očakávajú porotcovia, aký spôsob písania platí a prispôsobili sa. Aj ja som získala úspech v súťažiach až vtedy, keď som vedome „zinscenovala“ mužský štýl písania alebo rovno prehovorila ústami mužského rozprávača. Za problematické považujem, že so štýlom súvisia aj určité „hodnoty“, konkrétne chlad, cynizmus, ľahostajnosť k iným, k blízkym, k prírode, k osudu tohto sveta. To je v móde, to je „cool“, to je „in“. Úprimná angažovanosť pre dobro všetkých a kohokoľvek, charakteristická väčšinou pre ženské písanie, je v očiach hodnotiteľov „ufňukaná“, „presladená“, jednoducho „nestráviteľná“, a teda nevhodná na nominácie a ocenenia. Možno by to mohla byť téma aj pre feministické výskumy...

4/ Netuším, ako sa z toho dostať. Kým veci ostávajú vo verbálnej rovine zásad, zdanlivo je všetko v najlepšom poriadku: medzi mužmi a ženami niet rozdielov. Iná je však situácia v konkrétnej realite. A keď sa začneš zasadzovať za zmenu, obvinia ťa, že sa staráš len o vlastné záujmy. Sama som sa napríklad pokúsila čo-to zmeniť pri udeľovaní tvorivých štipendií v Spolku slovinských spisovateľov (DSP), kde som členka. Štatistika hovorí jasnou rečou: hoci je členstvo rodovo zastúpene asi tak pol na pol, medzi štipendistami je v najlepšom prípade pätina žien, a niekedy ani to nie. Keď začneš vŕtať a pýtať sa na dôvody, odpoveď znie, že ženy nemajú až toľko čo ukázať: články, recenzie, ceny... Komisie sa takto bránia pred výčitkami o stránení jedným či druhým. Prečo majú ženy menej čo ukázať? A sme znova pri prapríčine (o ktorej som už niečo povedala): na vine je menejcenná pozícia ženského písania vôbec.

JUBILANTI

24. júna do 7. júla

- **24. 6. 1938 – Gregor PAPUČEK**, básnik, spisovateľ pre deti, prekladateľ
- **24. 6. 1950 – Ivan Miroslav AMBRUŠ**, básnik, prekladateľ
- **25. 6. 1928 – Elena HOLBOVÁ**, poetka
- **27. 6. 1931 – Peter LIBA**, literárny vedec
- **27. 6. 1923 – Laco PAŠKA**, publicista, básnik
- **27. 6. 1934 – Pavol PLUTKO**, literárny vedec a kritik
- **27. 6. 1941 – Pavel VILIKOVSKÝ**, prozaik, prekladateľ
- **28. 6. 1949 – Marta PODHRADSKÁ**, poetka, prekladateľka
- **30. 6. 1944 – Ivan ŠTRPKA**, básnik, esejista, prozaik, prekladateľ
- **30. 6. 1949 – Boris FILAN**, prozaik, textár, publicista
- **2. 7. 1955 – Juraj KUNIAK**, básnik a prozaik
- **3. 7. 1928 – Cyril KRAUS**, literárny historik, editor
- **4. 7. 1926 – Ľudovít FUCHS**, básnik
- **4. 7. 1947 – Anna ČERNOCHOVÁ**, prozaička
- **4. 7. 1948 – Peter VALO**, prozaik, dramatik, publicista
- **4. 7. 1949 – František ROJČEK**, autor kníh pre deti
- **4. 7. 1967 – Katarína HRICOVÁ**, poetka
- **5. 7. 1944 – Dalimír HAJKO**, literárny kritik, filozof
- **7. 7. 1944 – Ondrej HEREC**, teoretik literárnej fantastiky

Kniha o hereckej legende

Monografiu ***Ladislav Chudík*** „krstili“ vodou z Čierneho Hrona a kameňom spred jeho rodného domu v Hronci 11. júna jeho hereckí kolegovia Martin Huba, Dušan Jamrich a Matej Landl. Pozoruhodnú knihu autorky Ľubice KRÉNOVEJ venovanú životu a tvorbe našej hereckej legendy, ktorá vyšla v spolupráci Vydavateľstva Slovart a Divadelného ústavu, predstavili riaditelia obidvoch inštitúcií Juraj Heger a Vladislava Fekete, divadelní vedci, profesori VŠMU Zuzana Bakošová-Hlavenková a Vladimír Štefko a spisovateľ Ladislav Ballek. Slávnostná prezentácia knihy bola zároveň oslavou nedávnych 85. narodenín Ladislava Chudíka. Medzi mnohými gratulantmi nechýbali ani zástupcovia Spoločnosti F. Martinenga, ktorí odovzdali jubilantovi Krištáľové srdiečko. V zaplnenom bratislavskom Štúdiu 12 sa v programe striedali vtipné i dojímavé spomienky s gratuláciami a nadšenými hodnoteniami knihy (mnohí ju označujú za knihu tohto roka). Podujatie moderovala herečka Lucia Rózsa-Hurajová.

-eť-

Kto dostane knižku?

Obrázky 8 puzzle z knižky ***Farma*** od vydavateľstva Slovart-Print si môže skladať Anna TOPOROVÁ z Bratislavy, s ***Teóriou konca*** z vydavateľstva NOXI sa zoznámi Peter GAJDOŠ z Rožňavy.

OBJEDNÁVKA

Objednávam si dvojtýždenník **KNIŽNÁ REVUE** na rok 2009 od čísla ..... Cena jedného čísla je 0,35 €, dvojčísla 0,70 €. Predplatné 9,10 €.

Meno:

.....

Priezvisko (organizácia):

.....

Ulica :

.....

Mesto : **PSČ :**

.....

Podpis : .....

Vyplnený objednávkový lístok pošlite na adresu:
Knižná revue, Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava
e-mail: krevue@litcentrum.sk

KUPÓN
VYDAVATEĽSTVO BUVIK
Strana 10

KUPÓN
ŠKOLMÉDIA
Strana 10

KUPÓN
VYDAVATEĽSTVO FRAGMENT
Strana 10

Písanie je môj privátny ostrov slobody

Rozhovor s básnikom a prozaikom Mariánom GRUPAČOM

Spisovateľ Marián Grupač sa narodil v Čadci (15. 1. 1973), kde aj v súčasnosti žije a pracuje. Vysokú školu študoval v Žiline popri zamestnaní. Knižne debutoval zbierkou poézie ***Cudná noc v Paríži*** (1998), nasledovali zbierky poézie ***Dráždenie dažďa*** (1999), ***Smädné čarodejstvá*** (2001), ***Noblesa*** (2005), knihy poviedok ***Z podkrovia Európy*** (2000), ***Hriešne myšlienky*** (2001), ***Kšeft*** (2003), ***Na život a na smrť*** (2004) a na sklonku minulého roka prvý román ***Slová klamú!***. Okrem poézie a prózy píše aj publicistické texty, spolupracuje s viacerými periodikami.

• Chceli ste názvom svojho románu *Slová klamú!* naviesť čitateľa, aby napísané nebral priveľmi vážne? To by mohlo predznamenať, že vy sám seba ako autora neberiete nadmieru vážne... ?
– Názvom mojej knihy som naozaj nechcel nikoho na nič, ani k ničomu naviesť. Nepodceňujem ľudí a vážim si svojich čitateľov. Nediktujem, nezavádzam a nenavádzam ich na nič. Každý si po prečítaní môže vytvoriť vlastný názor, prisvojiť si svoj pohľad na to, čo som mu v príbehu ponúkol. Názov knihy sa v mojom prípade „vygeneruje“ počas písania akosi sám, prípadne mi ho navrhne niekto iný. Niekoľko ráz sme sa o tejto téme rozprávali s Ivanom Koleničom, ktorý vtedy vyslovil zaujímavú myšlienku, že je dobré, keď je v názve sloveso – názov potom akoby predznamenával akciu, dynamiku. Neuspáva. Podľa mňa najhoršie sú v názve knihy nejaké slovné hračky, prešmyčky, kalambúry... Vraj existuje niečo ako psychologický podvedomý stimul, ktorý sa vytvorí u potencionálneho čitateľa a ten si automaticky podľa vizuálneho vnemu vyberá z ponuky také knihy, ktoré majú na obale modrú alebo červenú farbu a v názve písmeno „R“. Ja mám len vo svojom mene dve „erká“, to by znamenalo, že by teoreticky každá moja kniha mohla byť bestsellerom... Názov ***Slová klamú!*** si moja kniha vypýtala sama a nechcel som ním povedať nič viac, ani menej, ako to, čo som napísal. Ak tam niekto nájde niečo iné, alebo neobjaví to, čo hľadal, to sa mňa už netýka.

• Prostredníctvom hlavnej postavy románu reflektujete mnohé osobné zážitky a skúsenosti, napríklad pobyt v Amerike. Potvrdzujete tým ustálený názor, že autor musí mať nažité, aby bol autentický? Je to tak?
– Nemyslím si, že hlavná postava z mojej prózy ***Slová klamú!*** nesie len moje vlastné zážitky a skúsenosti, vrátane spomenutého pobytu v Amerike. Každá situácia a postava v príbehu môže byť mozaikou vlastností, skúseností, prejavov a správania, ktorým ako predobraz poslúžilo viacero ľudí, s ktorými sa autor stretol, s ktorými žil, či o nich „iba“ počul. Literatúra by podľa mňa nemala nudiť. Keby som do jednej literárnej postavy „nevpáčil“ niekoľko osobností naraz, postava by pre mňa začala byť predvídateľná, priehľadná, fádna. Píšem v prvom rade pre seba a tak ako to cítim iba ja. A ja sa nechcem nudiť. Chcem, aby ma moje postavy prekvapovali, a nie, aby som už niekoľko strán dopredu vedel, ako sa budú správať a čo urobia, keď príde na ne rad. Som si vedomý, že moje tvrdenie, že všetky postavy (aj keď sú odrazom konkrétnej osoby) sú v beletrii vlastne stvorené predovšetkým z vedomej fikcie, fantázie a zručnosti autora, môže znieť ako alibizmus, ale to mi je jedno. Väčšmi ma zaujíma skutočnosť, aby moja postava z príbehu bola originálna, a napriek tomu presvedčivá, živá, úprimná – v smútkoch, bolestiach, vo vášni, ale aj v pohodlnosti, lenivosti a tuctovosti. Domnievam sa, že v človeku čupí celý vesmír a aj od ľudí v jeho blízkosti do veľkej miery závisí, ako sa prejaví, čo z neho vyvstane. Človekom v blízkosti literárnych postáv je „ich“ autor. Byť autentickým, podľa mňa, znamená byť pravdivým. Aj v klamstve...

• Neláka vás niekedy možnosť napísať úplný prozaický úlet? Keď postavám nedáte nič zo svojich osobných skúseností, veď načo aj, keď „slová klamú“?
– Žiadnej zo svojich literárnych postáv som nikdy nedaroval výhradne len svoje skúsenosti. Asi by bolo v tejto súvislosti potrebné vymedziť a pomenovať si pojem „úlet“. Ak môžem „úletom“ nazvať správanie mladého spisovateľa, ktorý navštívi prostitútku a ponúka jej peniaze za to, aby ho zabila, aby tak získal jedinečnú skúsenosť so smrťou, či dobrodružstvo z nočnej jazdy cez mesto v taxíku, ktorý „šoféruje“ spiaci vodič, alebo dokonca príbeh tehotnej ženy, ktorá v deviatom mesiaci zistí, že sa jej cez noc stratilo nenarodené dieťa a podobne..., potom som si už úlety „zažil“. V rámci tvorby v niektorých svojich poviedkach.

• Neuvažovali ste o možnosti zarábať literatúrou? Hoci aj pod pseudonymom písať komerčne úspešnú tzv. ženskú literatúru či detektívky, trilery napumpované sexom...?
– Zarábať si na živobytie a na platenie šekov vlastným písaním je možné. Veď nič nie je nemožné, a niektorým sa to aj darí. Neláka ma však takáto predstava. Nemám ani dôvod rozmýšľať o nejakom pseudonyme. Písanie je moja „Kuba“, môj privátny ostrov slobody. Prečo by som si to mal ničiť?! Pre nejaké peniaze? Tie sa predsa dajú zarobiť aj inak. Podľa mňa je diskutabilné, čo je to tzv. „kvalitná“ literatúra. Pokiaľ ide o delenie literatúry, ja osobne nerozlišujem „ženskú“ či „mužskú“ literatúru. V oboch podskupinách je možné nájsť hodnotnú literatúru, ale aj

... v človeku čupí celý vesmír a aj od ľudí v jeho blízkosti do veľkej miery závisí, ako sa prejaví, čo z neho vyvstane. Človekom v blízkosti literárnych postáv je „ich” autor.

brak. Je to subjektívne, niekedy až intímne hľadisko... Aj tzv. „ženský“ román má nespochybniteľné opodstatnenie byť literatúrou, číta sa. To isté platí pre detektívky či trilery. Každá kniha má svoj zmysel. Dávajú jej ho čitatelia, ktorým je určená. Som presvedčený, že aj tak sú len dva druhy kníh: tie, čo sa čítajú, a tie druhé. Možno je to ako s vínom – dobré je predsa práve to, ktoré mi chutí, či už je kabinentné, archívne, alebo je to len obyčajný ovocný „jabčák“ zo zelovocu.

• V časopise pre mladú literatúru sa venujete tvorbe začínajúcich autorov. Cítite primeranú zodpovednosť, keď negatívnym odkazom môžete odradiť hoci aj talent?
– Časopis *Dotyky* nemá tendencie byť výchovným fórom. Odkazy, ktoré uverejňujeme v prílohe *Almanach 25,* odrážajú môj čitateľský pohľad. Takto sprostredkúvame prvé konfrontačné postrehy medzi autorom a jeho čitateľom. Môj názor v rubrike *Odkazy* je predovšetkým mojím čitateľským názorom. Odhliadnuc od faktu, že som náročný čitateľ, domnievam sa, že môj odkaz nie je pre mladého autora relevantný v takej miere, aby sa po mojej „kritike“ obesil, alebo prestal navždy písať. S kritikou svojho písania sa predsa stretne ešte mnohokrát... Aj keď z osobnej skúsenosti tuším, že dôležitejšie, než „čo“, je práve „od koho“....

• Vás takisto označovali za sľubný talent, dostali ste niekoľko ocenení. Majú dnes rôzne literárne súťaže nejaký význam?
– Výraz „literárna súťaž“ asi nie je najvýstižnejší. V čom už sa len dá v literatúre súťažiť?! Výsledky aj tak odrážajú len momentálnu dispozíciu porotcov. Keby tie isté texty čítali o niekoľko hodín neskôr či skôr, výsledky by zrejme boli úplne iné.... Azda priliehavejšie by bolo označovať podobné autorské kolokviá literárnymi prehliadkami. Takéto stretnutia mladých začínajúcich autorov so svojimi staršími kolegami, ale aj s rovesníkmi rovnakého „postihnutia“ sú prínosom a majú svoje opodstatnenie. Svetlým príkladom je najstaršia literárna prehliadka pre mladých prozaikov *Jašíkove Kysuce*, ktorá sa v závere minulého roka – najmä vďaka neutíchajúcemu úsiliu a energii zamestnancov Kysuckej knižnice v Čadci – uskutočnila už úctyhodný štyridsiaty krát.

• Víťazstvo v literárnej súťaži Rubato vám uľahčilo vydať básnický debut. Vtedy nešlo o autorské kolokvium ani o literárnu prehliadku. To víťazstvo pre vás zrejme malo svoj význam...
– Samozrejme, malo to pre mňa veľký význam. Tá súťaž bola predsa o možnosti vydať prvú knihu a v tom bola jedinečná a ostala dodnes neprekonaná. Po jej zániku nič podobné u nás neexistuje, čo je veľká škoda. Autorská súťaž Rubato pomohla v začiatkoch viacerým autorom a som skutočne vďačný za to, že som sa jej mohol zúčastniť a aj v nej napokon uspieť. Prial by som dnešným začínajúcim autorom podobnú šancu, možno by to opäť oživilo našu literárnu scénu.

• Tvorba je najmä o samote, ale občas treba aj vyliezť z vlastnej škrupiny medzi ľudí. Máte medzi slovenskými autormi niekoho spriazneného, generačne či názorovo blízkeho? Ak áno, aká je komunikácia medzi takýmito autormi?
– Samota pri písaní mi neprekáža, užívam si ju, pretože nie je pustá. Nepociťujem nejakú potrebu cielene po písaní vyhľadávať ľudí, zhadzovať akúsi „škrupinu“. Fakt, že som pri písaní sám, vôbec nevnímam ako nejakú absolútnu izoláciu. Niekedy sa paradoxne cítim v spoločnosti niektorých ľudí väčšmi sám ako vtedy, keď sedím za počítačom, či s perom v ruke nad svojím zápisníkom... Aj keď práve nepíšem, môžem pracovať na poviedke, básni, či na inom texte. Svoje texty pred tým, ako ich ponúknem na publikovanie, dávam zväčša čítať tým istým ľuďom. Jedným z nich je Peter Bilý. Jeho názory sú vždy konkrétne, trefné a pre mňa cenné, lebo veľmi dobre viem, aký je autor, ako píše, a tiež viem, čo sa mne samému v jeho knihách páči, a čo nie. Kedysi som skúšobne niekoľko textov vystavil na svojom blogu, či na mojej vlastnej webovej stránke. Potom je dosť zábavné pozorovať reakcie celkom neznámych ľudí, najmä takých, ktorí sú presvedčení, že dôležitejšie ako samotná spisovateľova práca je jeho politický postoj (často odvodený od spoločnosti, v ktorej si naposledy vypil...), či dokonca jeho výzor, alebo aj vydavateľstvo, v ktorom vychádzajú jeho knihy... Obyčajne však svoje texty najprv odkladám do akejsi „karantény“, nechám ich odležať a radšej na ne ani nepomyslím. Získavam tak potrebný nadhľad a odstup. Potom, po nejakom čase sa k svojim písačkám vždy vrátim, prepracujem ich, niečo z nich vyškrtám, povyhadzujem. Je to môj zažitý tvorivý postup.

• Aký je podľa vás súčasný štatút slovenského spisovateľa? Môže sa dostať do povedomia širšieho publika? Máte svoj vlastný marketingový plán?
– K „štatútu“ slovenského spisovateľa v súčasnosti sa môžem vysloviť len zo svojej osobnej skúsenosti. Mediálne exponovanie vlastnej osoby je dnes tiež jednou z možností, ako poukázať aj na svoju prácu, ktorú by si možno inak všimlo podstatne menej ľudí. Môže sa stať, že ľudia vás budú poznať z médií ako spisovateľa, a pritom vaše knihy si neprečíta takmer nikto. To druhé sa však, pochopiteľne, môže stať aj spisovateľovi, o ktorého sa médiá nezaujímajú. Nemyslím si, že mediálna sláva je meradlom toho, či bude mať spisovateľ viac svojich čitateľov. Myslíte si, že trebárs Hvorecký, Feldek či Viewegh sú „spisovateľskejší“, ako napríklad Hykisch, Moravčík, či Klíma, len preto, že tí druhí nie sú až takí zaujímaví pre masovo sledované médiá?! Aj v tejto oblasti ma osobne vždy viac zaujíma „kto“ ako „koľko“...

• Na čom práve autorsky pracujete? Aký žáner vás momentálne láka a zamestnáva?
– Mám rád ako autor aj ako čitateľ rôzne žánre literatúry, ale z celkom pochopiteľných dôvodov ma práve v nedávnej minulosti najviac zamestnávala konkrétne práca na mojej vlastnej diplomovej práci. Jej názov azda povie všetko za mňa: *Ján Stacho – jazyk ako obraz; Veršokňažník v dužinách slovenčiny.*

Roman Kaliský-Hronský
Foto **Peter Procházka**

KNIŽNÁ REVUE, dvojtýždenník o nových knihách. Vydáva Literárne informačné centrum v spolupráci so Združením vydavateľov a kníhkupcov SR. Šéfredaktorka PhDr. Margita Bíziková, zástupca šéfredaktorky PhDr. Radoslav Matejov, redaktorka PhDr. Marta Bábiková. Adresa redakcie: Knižná revue, Námestie SNP 12, 812 24 Bratislava, tel.: 02/204 73 514, e-mail: krevue@litcentrum.sk, www.litcentrum.sk. Sadzba: SAPAC, spol. s r.o., Bratislava. Tlač: DOLIS, s.r.o., Bratislava. Vizuál: 3H creative studio, s.r.o., Bratislava, www.3hcreative.sk.
Rozširuje MEDIAPRINT-KAPA, PRESSEGROSSO, a.s. Objednávky na predplatné prijíma ARES, Banšelova 4, 821 04 Bratislava, tel.: 02/4341 46 65 a L.K. PERMANENT, spol. s r.o., Poštový priečinok 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 02/4445 37 11. Neobjednané rukopisy sa nevracajú. EV 2983/09, MIČ: 49 315. Podávanie novinových zásielok povolené RPP Ba-Pošta 12 dňa 21.10.93, č.j. 129/93.